

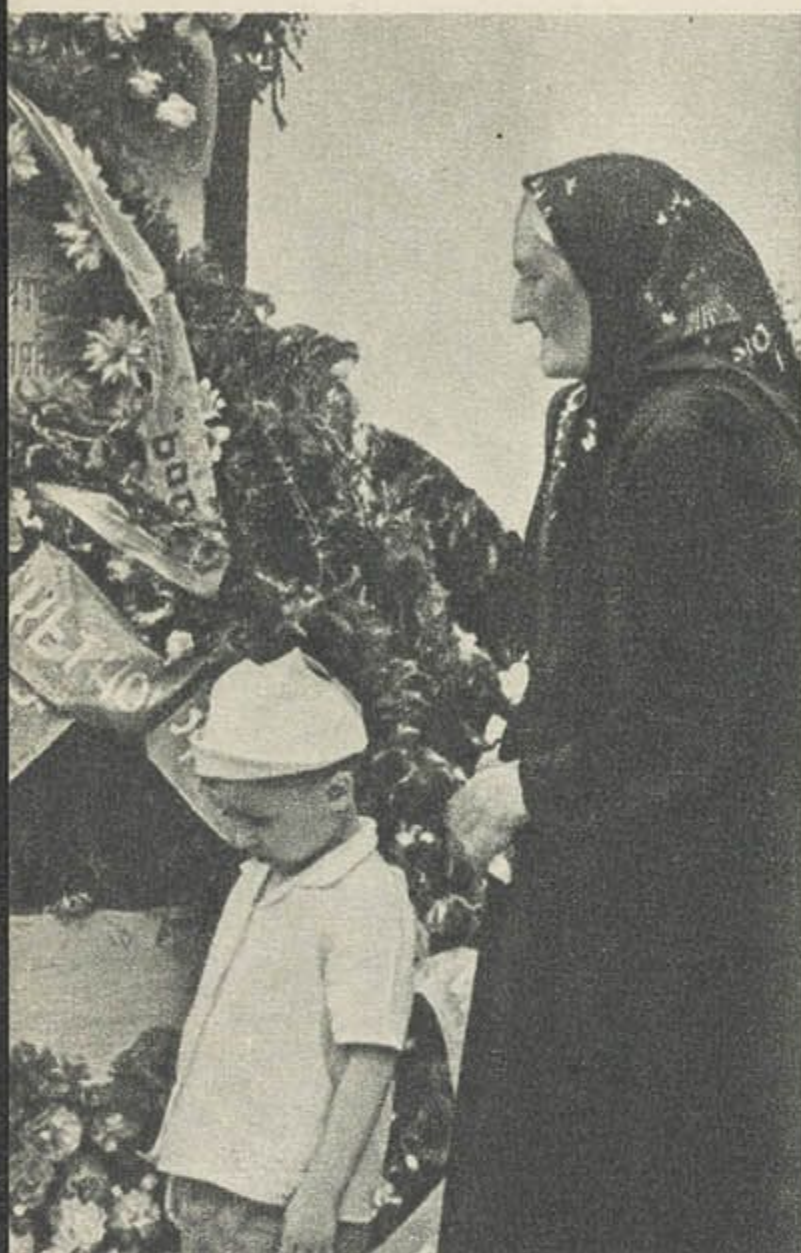
9 1968

рабoтніца і сям'янка

Чытайце ў нумары:

Мір і жанчына. ● Аб чым не сніў
нэпман. ● Атрута. ● Тата, мама, два
выхадныя і Аленка. ● Апавяданні:
Вяселле міс Элен. Цешча. Шлюбная су-
кенка.

Маці партызана.
Фота А. Зайцава.

Сварка.
Фота М. Смольскага.

Ласуха.
Фота В. Брадзіхіна.

Сяброўкі.
Фота М. Маніча.

ЧАЛАВЕК СПЫНІЎ ІМГНЕННЕ...

Шчасце.

Фота В. Няхайчык.

Жыў на зямлі славы вучоны Уладзімір Рыгоравіч Шухаў. Герой працы, лаўрэат Ленінскай прэміі, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі РСФСР, ганаровы акадэмік. У кароткія вольныя часіны ён захапляўся музыкой, літаратурай, спортам. Але больш за ўсё любіў фатаграфаванне, не расставалася з фотаапаратам да канца дзён сваіх. Сам пра сябе ён гаварыў: «Я інжынер па спецыяльнасці, а ў душы — фатограф».

Фатаграфія... Вялікая прыцягальная сіла тоіцца ў ёй. І той, хто далучыцца душой да гэтага мастацтва, — будзе верны яму праз усе жыццё.

На гэтым развароце мы прапануем вам, дарагія чытачкі, невялікую падборку здымкаў, зробленых членамі клуба кінафотаамацтваў «Мінск». Вось ужо сем гадоў кожны чацвер людзі розных узростаў і прафесій, не звязаўшы на надвор'е і футбольныя матчы, нягледзячы на стому пасля працоўнага дня, спяшаюцца ў свой клуб. Ленцыі па тэхніцы і майстэрству фатаграфіі, творчыя сустрэчы з вядучымі фатамайстрамі рэспублікі і краіны, творчыя справаздачы фотаамацтваў, абмеркаванне новых работ, калектыўныя выезды на здымкі, наладжванне фотаконкурсаў, удзел ва ўсесаюзных і міжнародных фотаконкурсах — вось далёка не поўны пералік пытанняў і тэм, якімі займаюцца фотаамацтва ў клубе.

Мінскія фотаамацтва з'яўляюцца ўдзельнікамі ўсесаюзных конкурсаў на лепшую мастацкую фатаграфію: «Наша сучаснасць» у Ленінградзе, «Працаўнікі роднага горада» ў Севастопалі, штогадовых беларускіх рэспубліканскіх конкурсаў «Сямігодка ў дзеянні», першага міжнароднага конкурсу фотаамацтваў у Плоўдзіве (Балгарыя), міжнароднага фотаконкурсу «Інтэрпрэсфота» і іншых. З гэтага кароткага пераліку бачна, як расце з году ў год майстэрства фотаамацтваў нашага клуба. Навуковы супрацоўнік Ю. Васільеў, выкладчык Беларускага тэхналагічнага інстытута А. Глінскі, інжынер-канструктар Е. Казюля, слесар інструментальнага завода В. Брадзіхін і многія іншыя выконваюць свае работы на высокім мастацкім узроўні, ні ў чым не ўступаючы прафесіяналам.

Цяпер наш клуб рыхтуе ў выдавецтве «Беларусь» вялікі фотаальбом лепшых работ мінскіх фотаамацтваў. Хутка будзе чарговая справаздачная выстаўка, якую мы прысвячаем слаўнай даце — 50-годдзю рэспублікі і Камуністычнай партыі Беларусі.

Валерыя БАРХАТАВА

Партрэт.
Фота Ф. Кучара.

«Туп, туп, тупае
малы...»
Фота
А. Глінскага.

За святочным
сталом.
Фота
В. Бархатавай.

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

работніца і сялянка

№ 9

ВЕРАСЕНЬ
1968

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ЧАЦВЁРТЫ
ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

Выдавецтва «Звязда».

ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ
За святочным
сталом.
Фота
В. Бархатавай.
ПЕРИОДИКИ

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ

Ніна МАЦЯШ

Шукаю ўсмешку

Дзе ў ліпень плывуць палеткі,
Дзе з сонцам пяюць таполі,
На выдажджаным узмежку
Шукаю тваю ўсмешку.

Шукаю яе ясноту,
І вернасць, і летуценнасць,
Каб слова такое — «слота» —
Мае не ведалі сцены.

Хачу яе, нібы песні,
Не петаі яшчэ ніколі,
Каб верыць заўжды ў прадвесне
У гэтыя вась таполі.

На выдажджаным узмежку
Шукаю тваю ўсмешку:
Дзе ў ліпень плывуць палеткі,
Збіраю
Кветкі.

Амо te...

Амо te, ama me, sidis immor-
tales —

«люблю цябе, любі мяне,
вернасць несмяротна», пісалі
старажытныя рымляне на
вясельных пярсцёнках.

З Рыма, з даўніх давён,
Праз вякі і вякі,
У абрадавым звоне крышталым,
Дакаціўся пярсцёнак
Да жаночай рукі,
Дакаціўся пярсцёнак
Да мужчынскай рукі,—
Амо te,
ama me,
sidis
immortales.

Блаславіў Гіменей,
Пасуліў Гіменей
Сонца й шчасце раскрытых
даляў.

І выстукваюць сэрцы
У цябе і ў мяне:
Амо te,
ama me,
sidis
immortales.

Па жыцці не прайсці,
Каб не зведаць бяды,
Нам бы ж толькі пярсцёнкі шапталі
Праз вясну і праз слоту,
Праз сівыя гады:
Амо te,
ama me,
sidis
immortales.

У ТУЛЬНАЯ Кастрычніцкая зала Дома
Саюзаў... Яна ўжо добра вядома
шмат каму з удзельніц пленума
Камітэта савецкіх жанчын. Нядаўна тут,
у гэтай зале, зноў сабраліся жанчыны з
розных гарадоў і рэспублік, прадстаўні-
цы многіх прафесій. Тут і дзяржаўныя і
грамадскія дзяячкі, дырэктары прадпры-
емстваў і старшыні калгасаў, работніцы
і сялянкі, дзяячкі навукі, культуры, мас-
тацтва, настаўніцы, урачы... З вялікай ува-
гай слухаюць яны даклад старшыні Ка-
мітэта савецкіх жанчын лётчыка-касма-
наўта Валянціны Уладзіміраўны Нікалае-
вай-Церашковай. Тэма даклада — «Аб
удзеле савецкіх жанчын у міжнародным
дэмакратычным руху і задачы ў сувязі
з падрыхтоўкай да Сусветнага кангрэсу
жанчын».

Валянціна Уладзіміраўна Нікалаева-
Церашкова гарача гаварыла аб вялікіх
клопатах Камуністычнай партыі, Савецкай
дзяржавы пра нас, савецкіх жанчын.
Узяць хоць бы нядаўна прынятую паста-
нову «Аб зацвярджэнні асноў заканадаў-
ства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб
шлюбе і сям'і», пранікнутую высокім гу-
манізмам, клопатам аб жанчыне, дзецях,
аб дабрабыце савецкай сям'і. Гаворачы
аб міжнародным становішчы, дакладчы-
ца падкрэсліла, што сучасная міжнарод-
ная абстаноўка патрабуе актыўных і
адзіных дзеянняў усіх сіл сацыялізма, дэ-
макратыі і нацыянальна-вызваленчага ру-
ху. У барацьбе за мір і бяспеку народаў,
за дэмакратыю і сацыяльны прагрэс вя-
лікую ролю адыгрывае Міжнародная дэ-
макратычная федэрацыя жанчын, па іні-
цыятыве якой у чэрвені наступнага года
склікаецца Сусветны кангрэс жанчын у
горадзе Хельсінкі (Фінляндыя). Аб тым,
як лепей падрыхтавацца да кангрэсу, я
правесці яго, і ішла размова ўдзельніц
пленума.

У вельмі неспакойны і напружаны час
мы жывём. Жорсткая, бесчалавечная
вайна Злучаных Штатаў Амерыкі супраць
гераічнага в'етнамскага народа працягва-
ецца. Усім сваім розумам і сэрцам са-
вецкія жанчыны падтрымліваюць спра-
ведлівую барацьбу в'етнамскага народа
і ўхваляюць знешнюю палітыку свайго

Кветкамі і песнямі сустракаў
новы Палац культуры калгас-
а імя Чарняхоўскага Карэ-
ліцкага раёна дэлегатаў, якія
прыехалі на юбілейны злет
жанчын раёна, прысвечаны
50-годдзю БССР і Кампартыі
Беларусі.

На здымку — група дэлега-
таў (злева направа): звення-
вая калгаса «Новае жыццё»
Е. Р. Карачан, настаўніца
Турэцкай сярэдняй школы,
заслужаная настаўніца БССР
Н. Н. Бірыч, заслужаны ўрач
БССР З. М. Позняк, старшы-
ня калгаса імя Дзімітравы
Е. І. Кіслухіна, даярка саў-
гаса «Карэлічы», Герой
Сацыялістычнай Працы
Т. Г. Орда, пенсіянерка кал-
гаса імя Дзяржынскага
М. С. Непагода, звеннявая
калгаса «Новае жыццё», Ге-
рой Сацыялістычнай Працы
Н. С. Трусноўская, звення-
вая калгаса «Перамога», Ге-
рой Сацыялістычнай Пра-
цы Е. М. Юшко, старшы за-
а-тэхнік раённага сельгасу-
праўлення Н. І. Сазановіч і
звеннявая калгаса «Сцяг Ле-
ніна», Герой Сацыялістычнай
Працы О. Л. Калоша.

Фота А. Перахода.
(БелТА).

ўрада, накіраваную на абвуданне агр-
сара і аказанне гераічнаму народу-зма-
гару ўсебаковай дапамогі ў яго бараць-
бе. Каму, як не нам, савецкім жанчынам,
зразумець пакуты і боль, слёзы і гора
в'етнамскіх жанчын! Мы памятаем звер-
ствы фашыстаў на нашай зямлі: і да гэ-
тай пары яшчэ не павысыхалі слёзы ма-
ці і ўдоў аб загінуўшых дарагіх людзях.

Тысячы савецкіх працаўніц па закліку
сэрца ўносяць свае асабістыя зберажэн-
ні ў фонд міру і звяртаюцца ў камітэт
з просьбай, каб на гэтыя грошы закупілі
рэчы, неабходныя жанчынам і дзецям
В'етнама. Узносы ў фонд міру, шматлі-
кія пасылкі з медыкаментамі, вопраткай,
абуткам, прадуктамі харчавання — свед-
чанне сяброўскіх пачуццяў савецкіх жан-
чын да гераічнага в'етнамскага народа,
які смела і самааддана змагаецца за
сваю свабоду і незалежнасць.

Жанчына — самы зацятый і непрыміры-
мы вораг войнаў, ёй патрэбны мір, каб
ўслаўляць радасць жыцця, гадаваць і
выхоўваць дзяцей — будучыню чалавецт-
ва. Сучасны міжнародны дэмакратычны
жаночы рух нарадзіўся і ўмацаваўся ў
барацьбе супраць небяспекі вайны. Ён
выступае за ўсеагульнае раззбраенне і
падтрымлівае кожны крок, ажыццёўле-
ны ў гэтым напрамку. Вось чаму жанчы-
ны розных краін з пачуццём вялікага за-
давальнення ўспрынялі паведамленне аб
тым, што Генеральная Асамблея ААН
ухваліла Дагавор аб нераспаўсюджванні
ядзернай зброі.

Заўсёды верныя ленинскаму прынцыпу
інтэрнацыяналізму, савецкія жанчыны
гарача падтрымліваюць патрыяты, зма-
гароў за нацыянальную незалежнасць
сваіх народаў, за дэмакратыю і сацыяль-
ны прагрэс. На адрас камітэта прыхо-
дзіць многа ўдзячных пісьмаў, адрасава-

і ЖАНЧЫНЫ

ных савецкім жанчынам і ўсяму савецкаму народу. У іх выказваецца шчырая падзяка за пастаянную сяброўскую падтрымку.

Прагрэсіўныя дзеячы Радэзіі, Паўднёвай Афрыкі, Інданезіі, краін Лацінскай Амерыкі жорстка праследуюцца паліцыяй, іх кідаюць у турмы, падвяргаюць жудасным катаванням, забіваюць без суда і следства. Словы салідарнасці савецкіх жанчын, падтрымка сусветнай грамадскасці надаюць змагарам мужнасці ў іх цяжкіх выпрабаваннях.

Трэцюю частку ўсіх працуючых на нашай планеце складаюць жанчыны. Аднак у шмат якіх краінах свету яны не атрымліваюць аднолькавай з мужчынамі аплаты за аднолькавую працу, ім закрываецца доступ да вучобы, да вышэйшых пасадаў на службе. А яшчэ больш хвалюе лёс падрастаючага пакалення. Цяжка паверыць, што ў наш век, у век найвялікашага прагрэсу навукі і тэхнікі, з мільярда дзяцей — 600 мільёнаў пакуюць ад голаду і хвароб, 500 мільёнаў не маюць магчымасці атрымаць адукацыю. Мільёны маладых людзей не могуць знайсці работу. Страшныя лічбы!

Вельмі актыўна абмяркоўвалі ўдзельніцы пленума даклад старшыні камітэта. Нельга было без хвалявання слухаць іх выступленні, якія з'яўляліся яскравым сведчаннем неабмежаваных магчымасцей, дадзеных сацыялістычным ладам. Нездарма за мяжой усё больш і больш узрастае цікавасць да жыцця жанчын у СССР. Многія жаночыя арганізацыі, сацыялагі, дзяржаўныя дзеячы вывучаюць вопыт вырашэння жаночага пытання ў нашай краіне.

Шлях, пройдзены намі за 50 гадоў, стаў натхняючым прыкладам для жанчын усіх краін свету. Наведваючы Савецкі Са-

юз, яны ўважліва бачаць, якімі клопатамі акружаны ў нас дзеці, якія сапраўды дэмакратычныя правы і магчымасці прадастаўляе жанчынам сацыялізм. Жыццё наша служыць яскравым прыкладам для нашых сясцёр за рубяжом у іхняй барацьбе за лепшую долю, памагае ім лепей усвядоміць мэты і задачы ў агульнай барацьбе за раўнапраўнасць, нацыянальную незалежнасць і мір, за адзінства міжнароднага жаночага руху.

Камітэт савецкіх жанчын аддае вялікую ўвагу пашырэнню і ўмацаванню міжнароднага жаночага руху. Ён падтрымлівае сувязі з жаночымі арганізацыямі больш чым ста краін свету, абменьваецца дэлегацыямі, удзельнічае ў розных міжнародных канферэнцыях, семінарах, абменьваецца інфармацыйнымі матэрыяламі і друкаванымі выданнямі. Асабліва шырокую вядомасць заваяваў часопіс «Советская женщина» (выданне камітэта). Ён выходзіць на дзiesiąці мовах і ідзе ў 100 краін свету.

Міжнародны жаночы рух ідзе насустрач вялікай падзеі — да Сусветнага кангрэсу, на якім будзе абмяркоўвацца вельмі важнае пытанне — роля жанчыны ў сучасным свеце. Галоўная задача кангрэсу — аб'яднаць прагрэсіўныя жаночыя сілы ў барацьбе супраць імперыялізму, за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыяльны прагрэс, за правы жанчын, дабрабыт дзяцей і моладзі.

У многіх краінах ужо распачалася падрыхтоўка да кангрэсу, ствараюцца падрыхтоўчыя камітэты, пачынаецца збор сродкаў. Вялікія задачы паўстаюць перад савецкімі жанчынамі: неабходна шырока інфармаваць грамадскасць краіны аб скліканні кангрэсу, выкарыстоўваць візіты замежных жаночых дэлегацый, а таксама выезды дэлегацый савецкіх жанчын

за рубеж для папулярызацыі кангрэсу і абмену думкамі аб падрыхтоўцы да яго. Неабходна ўзмацніць збор сродкаў у фонд міру, якія ідуць на аказанне дапамогі В'етнаму.

Жанчыны некаторых рэспублік Савецкага Саюза ўжо рыхтуюць сувеніры кангрэсу. На пленуме дэманстраваліся прыгожыя памятныя падарункі, зробленыя жаночымі рукамі.

Вялікі ўдзел у барацьбе за захаванне міру ва ўсім свеце прымаюць жанчыны нашай краіны. Яны добра разумеюць, што авангардную ролю ў вырашэнні гэтай вялікай місіі гісторыя ўсклала на камуністаў. Менавіта камуністычны рух валодае найбольшымі магчымасцямі для згуртавання ўсіх антыімперыялістычных сіл. Вось чаму перад Камітэтам савецкіх жанчын стаіць вялікая і адказная задача актывізаваць прапаганду знешняй палітыкі партыі і Савецкай дзяржавы, накіраванай на ўмацаванне міру на зямлі.

Разам з усім нашым народам савецкія жанчыны нястомна паскараюць тэмпы камуністычнага будаўніцтва, сканцэнтруююць сваю энергію, творчыя намаганні на датэрміновым выкананні заданняў пяцігадовага плана, рыхтуючыся дастойна сустрэць 100-годдзе з дня нараджэння вялікага Леніна. У гэтым яны бачаць свой інтэрнацыянальны абавязак.

У сваёй рэзалюцыі пленум аднадушна патрабаваў канчаткова і безагаворачна спыніць бамбардзіроўкі і іншыя акты вайны супраць Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, вывесці войскі ЗША і іх сатэлітаў з зямлі Паўднёвага В'етнама і прадаставіць яго народу права самому вырашаць свае ўнутраныя справы на аснове палітычнай праграмы Нацыянальнага Фронту вызвалення, якая адпавядае сапраўдным інтарэсам і спадзяванням народа.

Савецкія жанчыны заклікаюць усіх людзей зямлі, усіх, хто хоча міру і справядлівасці, узняць свой голас пратэсту, разгарнуць новую кампанію салідарнасці з гераічным в'етнамскім народам, патрабаваць спынення злачыннай агрэсіі ЗША супраць В'етнама. Рукі прэч ад В'етнама!

ДЗЕНЬ хіліўся да захаду. Я пазіраў у акно. У памяці ажывалі сустрэчы з людзьмі, што гаспадарылі на зямлі, якая стагоддзі належала Радзівілам. Асабліва запомнілася сустрэча з цялятніцай саўгаса «Чырвоная зорка» Верай Вячаславаўнай Дубоўскай. Загадчык аддзела Клецкага райкома партыі, былы сакратар партарганізацыі саўгаса Леанід Паўлавіч Шайко сказаў пра яе проста і шчыра:

— Не для сябе толькі жыве жанчына. Жыве на віду, з людзьмі, дзеля людзей.

Так гавораць пра чалавека, якога любяць, паважаюць, якім ганарацца.

Я бачыў яе натруджаныя рукі, крыху стомлены твар, пасярэбраныя сівізной валасы і малады бляск вачэй. Жанчына не шукала лёгкага лёсу, не цуралася цяжкай работы. Ад ранняга дзяцінства і да сённяшняга дня жыццё яе — часцінка лёсу народа, яго гісторыі...

...Бацька прыходзіў з лесапілкі змораны. Вешаў на цвік вопратку, грузна апускаўся на ўслон.

— Сядай, Чэсь, вячэраць. Пастыла ўсё, — прасіла маці. На стала з'яўляўся чыгунок кіслай капусты. У міску высыпалася прастылая бульба.

Бацька гладзіў задубелымі вузлаватымі пальцамі русавалосыя галоўкі дзяцей (а было іх сямёра), пытаўся:

— Малыя паелі?

— Павячэралі, — супакойвала маці.

— Хлеба няма?

— Няма. Заўчора апошнюю місачку мукі на зацірку развяла. Хай бы ты, Чэсю, схадзіў да пана Вайніловіча ў Клецк, можа пазычыў бы які пуд.

Стары Смоліч клаў лыжку, гаварыў са злосцю:

— Не пайду на паклон. Не да спадабы мы яму. Бальшавікамі кліча...

Летам было крыху лягчэй. Старэйшыя дзяўчаткі пасвілі панскі статак, збіралі ягады. Колькі радасці было, калі маці, прадаўшы ягады ў мястэчку, купляла абноўкі... А бацька горка ўсміхаўся.

— Нічога, прыйдзе свята і на нашу вуліцу. І пад нашу дуду заскачуць паны.

Ішлі гады, падраслі малыя. Вера тры зімы хадзіла ў школу. Лёс парабчанкі не мінуў і яе. Але Вера не хацела мірыцца з такой доляй, прагна слухала, аб чым гавораць людзі. Шэптам, напайголасу, азіраючыся: а ці няма побач якога панскага сабакі, яны гаварылі пра Саветы. Добрае гаварылі. На патаемных сходах моладзь спявала песні, якія прыходзілі цераз кардон з Савецкай Беларусі.

— Нічога, прыйдзе свята і на нашу вуліцу. І пад нашу дуду заскачуць паны.

прызнанне

Анатоль АНДРУХОВІЧ

Нарыс

Тут і стрэла Вера вясёлага хлопца, прыйшло да яе каханне. І не было людзей, шчаслівейшых за іх. Хадзілі вечарамі месячнымі, сустракалі разам золак. Росныя лугі, салаўіныя ночы, блашавілі іх каханне, здавалася, навечна злучылі Дубоўскіх.

Складаная рэч — жыццё чалавека. Жывеш побач, кавалак хлеба напалам дзеліш, а да канца і не раскусіш яго характар. Муж марыў аб сваёй зямлі, рабіў усё, каб выбіцца ў «людзі», гаспадаром стаць. Веры здавалася спачатку: нагараваўся ў парабках, чаму б не пажыць па-чалавечаму. А потым зразуме-ла: гэта ад сквапнасці, гэта ў крыві. Так і жылі чужымі пад адным дахам, аж да прыходу Чырвонай Арміі.

Веру Дубоўскую выбралі дэпутатам Грыцэвіцкага сельскага Савета. Нялёгка было: граматы не хапала. І толькі жыццёвы вопыт ды прыродная кемлівасць ратавалі.

Але нядоўга свяціла сонца міру і шчасця. Чорная навала з захаду закрыла зямлю і неба, душыла дымам пажарышчаў, расстаўляла шыбеніцы там, дзе ступіў каваны бот фашыста. Людзей хацелі прымусяць жыць у страху. А замест страху вырасла нянавісць.

Вера стала сувязной партызанскай брыгады імя Фрунзе. Яна верыла ў перамогу і дачакалася таго дня, калі вораг пакаціўся на захад.

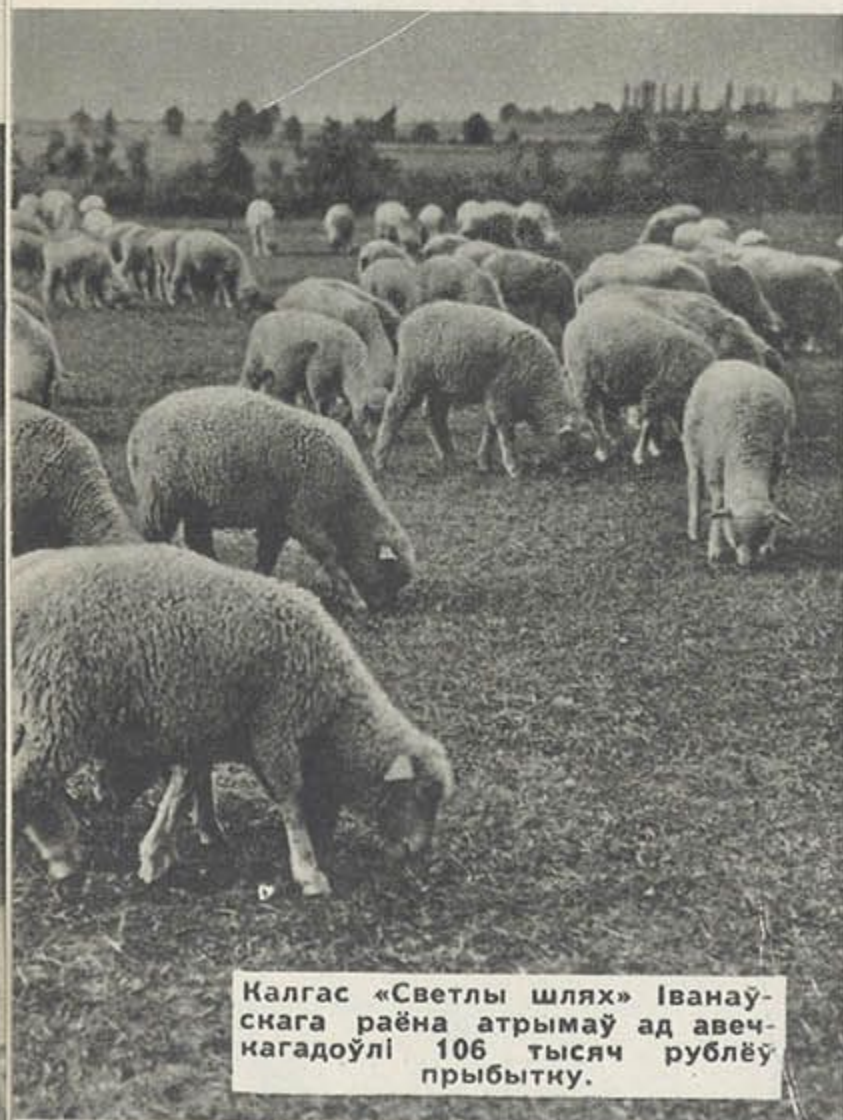
І зноў дэпутата Веру Дубоўскую бачылі ў навакольных вёсках. Яна заходзіла ў сялянскія хаты, садзілася на лаўку і пачынала шчырую размову пра жыццё, пра разбураную вайной гаспадарку, пра тое, што фронту патрэбна дапамога.

— Цяжка самім. Хлеба да новага не хопіць.

— Ведаю, што нялёгка. Але ж на фронце цяжэй.

І людзі дзяліліся апошнім. Вера Дубоўская здабывала хлеб для арміі, выкрывала бандытаў, дзёрціраў. Ёй пагражалі. Падкідалі ў хату запіскі: «Утаймуйся, пані Вера. Кепска будзе».

...Ужо адчыняючы веснічкі, душой адчула: у хаце хтосьці

Калгас «Светлы шлях» Іванаўскага раёна атрымаў ад авечкагадоўлі 106 тысяч рублёў прыбытку.

ПРА ЖЫЦЦЁ І ПРА СЯБЕ

Скончыўшы работу на ферме, я разам з мужам Іванам Сцяпанавічам вяртаюся дадому. Вось і наша хата. Вокны заліты электрычным святлом. Знадворку бачым: за сталом, схіліўшыся над кнігамі, сядзяць нашы дочки — шасцікласніца Тамара і васьмікласніца Аліна. Абедзве яны вучацца ў Дворнасельскай сярэдняй школе.

Мы ўваходзім у дом. Ubачыўшы нас, Тамара ўскрыкнула:

— Мама! А ў мяне сёння «пяць»!

— Што ж, малайчына, — кажу я. — Мы таксама з бацькам на «пяць» папрацавалі.

— І я ад вас не адсталю, — зазначыла Аліна і працягнула нам дзённік.

А там за адзін дзень аж тры «пяцёркі».

— Рэкорд за табою, дачушка, — сказаў Аліне Іван Сцяпанавіч.

— Пяць у нас ва ўсіх, — заўважыла я і працягнула ліст, толькі што атрыманы ад Алега. Ён служыць у арміі.

За сталом усе заціхлі. Тамара не спяшаючыся чытае. Служба ў Алега ідзе добра. Піша ён, што падзяку ад камандавання атрымаў за поспехі ў баявой і палітычнай падрыхтоўцы.

Радасці ў сям'і няма канца. Добры плён у працы, выдатная вучоба, бездакорная служба Радзіме — гэта наша агульная радасць. Яе прынеслі нам родная Савецкая ўлада, Камуністычная партыя.

Сёння, рыхтуючыся да слаўнага юбілею, мы аглядаемся на пройдзены шлях. Цяжка робіцца на сэрцы, калі ўспамінаем бязрадаснае, цёмнае мінулае, часы гаспадарання белапольскіх памешчыкаў і капіталістаў. Праца тады не радасцю, а горам і пакутай была. Зямлі сваёй мала. На няўродзіцы нават жыта не расло. Жылі ўпрогаладзь, елі хлеб з мякінай, і таго да каляд не хапала. Помню, дзяўчаты нашай вёскі кожнае лета хадзілі аж у Ляонпаль і Узмёны да памешчыкаў жаць жыта, рваць лён... А што атрымлівалі? Лічаныя грашы дадому прыносілі. Старыя, хто не мог працаваць, абвешваліся торбамі і хадзілі жабраваць.

А цяпер я гляджу на сваіх дзяцей і радуся. Яны — самыя шчаслівыя ў свеце. Яны вучацца. Мы ж, старэйшае пакаленне, гэтай магчымасці

чужы. А там жа дзеці! Кінулася падбегам цераз двор. Насу-страч выйшлі чацвёрэ. Падышоў, відаць, старэйшы, злосна працадзіў праз зубы: «То палічымся адразу за ўсё, пані Ве-ра» — і што ёсць сілы аперэзаў шомпалам па твары. Ад жу-даснага болю яна ўпала на зямлю. Не чула, як білі прыклада-мі, тапталі, як падчыстую вымелі ўсе прыпасы...

Жыццё не песціла, і законы яго Дубоўская спасцігала ў су-ровай і жорсткай барацьбе. Не ведаючы ні днём, ні ноччу спакою, яна аддавала грамадскім клопатам і сон, і здароўе, і адпачынак. Яна і цяпер часам дастае з кувэрка пажоўклы ад часу ліст — падзяку Вярхоўнага Галоўнакамандавання: «За самаадданую працу ў час Айчыннай вайны...» Прыцісне да сэрца і прыпомніць, колькі горкага гора перажыла, колькі слёз выплакала, а вось выстаяла, выгадавала траіх дзяцей. Адна!

...Плечы яе ўздрыгвалі, гарачыя слёзы аякалі рукі. Вера плакала горка, няўцешна. І ніхто не мог супакоіць, суняць слё-зы. Не, не ўдалося ў яе асабістае жыццё, не зазнала яна шчас-ця і радасці з чалавекам, якога кахала, каго клікалі яе дзеці бацькам. У пошуках лёгкага жыцця ён падаўся немаведама куды. Яе супакойвалі.

— Вера, трымай сябе ў руках. Ты ж мужны чалавек. Каму-ніст.

Так, камуніст. І перад ёю, камуністам, жыццё ставіць свае патрабаванні скоры і круты, не пакідаючы ні хвіліны на роз-дум, сумненні. І часам, бывае, не да асабістых перажыванняў і крыўды.

Цяжка стала жыць Дубоўскай у роднай вёсцы. Перабралася ў саўгас «Чырвоная зорка», пайшла на ферму цялят даглядаць. Новай для сябе справай авалодала хутка. Вучылася. Збірала па кроплі вопыт лепшых. Былая парабчанка ўмела працаваць, жыць з людзьмі без сакрэтаў, што называецца, на вачах, і надта хутка выйшла Вера Вячаславаўна ў лік перадавых. Але шлях да перамогі быў цяжкі, часам да слёз крыўдны ад люд-ской несправядлівасці.

— Дубоўскай слава і пашана. Дубоўская ў Маскве на вы-стаўцы медалі атрымлівае. Дубоўскай Ганаровую грамату, Ду-боўскай...

— Новенькая, без году тыдзень у саўгасе — і раптам такая пашана... Патураюць Дубоўскай, ды й годзе.

Вера Вячаславаўна чула такія размовы. Не вытрывала, пай-шла ў кантору да дырэктара Валожына.

— Даведалася я, таварыш дырэктар: шукаеце даглядчыка ў новай механізаванай свінарні. Накіруйце мяне.

— Я не супраць. Толькі цяжка будзе. Восемсот свіней да-глядаць трэба будзе, — папярэдзіў Валожын.

не мелі. Не кожнаму на-ват удавалася скончыць паўшэхную пачатковую школу. І то мусілі кожны год плаціць. Нават на сшытках было напісана па-польску: «Злож грош на будову школы паўшэх-най».

На кожным кроку про-стага селяніна ціснулі штрафы. Выехаў на кір-маш без дошчачкі з ад-расам на возе — плаці штраф, ля дугі няма звачка — штраф, на ага-родзе немаведама як вы-расла каліва тытуню — зноў жа штраф, хлёў ад дарогі не пабелен — таксама штраф.

А хто нас лячыў, калі наваліцца хвароба? Толь-кі за аперацыю апенды-цыту трэба было плаціць 70 золотых. Гэта 35 пудоў хлеба. А каб яго зара-біць, трэба цэлы год пра-цаваць.

А цяпер? Бясплатныя бальніцы, школы. Замож-насць, культура. Усё ў

імя чалавека, усё для шчасця чалавека.

Цяпер я працую ця-лятніцай, мой муж — пад-возчык кармоў на Пес-тульскай малочнагавар-най ферме. Кармоў ха-пае, памашканні даброт-ныя. Маладняк расце, як на дражджах, па кілагра-му за суткі прыбывае ў вазе. Летась я адкарміла 46 галоў жывёлы, давала жывую вагу кожнай да 280—300 кілаграмаў. Сё-лета даглядаю 51 цялё. Аплачваецца праца доб-ра. Зімой выходзіць па 80—90 рублёў на месяц, летам — 120—130. І муж не менш атрымлівае.

Вось коратка пра жы-ццё і пра сябе. Наша шча-слівае жыццё сёння — гэта святло Вялікага Кастрыч-ніка, гэта родная Савец-кая ўлада і Камуністыч-ная партыя.

Л. БУНТА,
калгасніца сельгас-
арцелі «За мір».

Міёрскі раён.

— Нічога, мне не прывыкаць.

А назаўтра ў «Чырвонай зорцы» толькі і гаворкі было, што пра Дубоўскую.

— Дзе тыя рэкорды падзенуцца, — казалі некаторыя. — Ва-семсот свіней — гэта не жартачкі. Збяжыць праз тыдзень.

— Як сказаць, гэта ж Дубоўская, — прырэчылі іншыя.

Для Веры Вячаславаўны пачаліся дні, поўныя клопату і ня-лёгкай працы. І хоць была ў свінарніку механізацыя, але мно-гае рабілася рукамі. Хутка статак пачаў расці, набіраць вагу. За сем месяцаў Дубоўская здала 2 тысячы падсвінкаў і выка-нала гадавы план.

— Вялікае дзякуй, Вера Вячаславаўна, і ад мяне асабіста, і ад усяго саўгаса, — віншаваў Дубоўскую новы дырэктар Апа-нас Васільевіч Алексаў. — Толькі даўдзецца вярнуцца на фер-му да цялят. Без вас там справы пайшлі кепска.

Пацякло прывычнае, спакойнае і размеранае жыццё. Пад'ём з першымі пеўнямі. Прыцемкам даб'яжыць да цялятні-ка, пройдзе паміж радоў, праверыць кармушкі. А потым за-сыпле камбікорм, пакладзе сена, прыбярэ, пачысціць. Не за-будзе напайць у час, на прагулку вывесці. Так вось амаль да дзевяці гадзін вечара і не прысядзе. Любіла Вера Вячаславаў-на сваіх пестуноў. Пагаворыць з імі ласкава, таго паглядзіць, таму смачную лустачку хлеба дасць — і цягнуліся да сваёй гас-падыні цяляткі, далёк пазнавалі.

...Вясна ў тым годзе выдалася цёплай, дружная. Здавалася, рассыпала яна сонца шчодрой рукой па дарогах, па шырокіх палях і лясах, па люстэркавых сажалках саўгаса. Адшумелі вес-навыя ручаі. Высокія вязы і таполі напіліся соку зямлі, рыхта-валіся выкінуць першыя лісточкі, у дварах на ўсе галасы спа-борнічалі гарластыя пеўні... Выпусціла Вера Вячаславаўна ця-лят на выган, а тым да спадобы вясна, воля, сонца.

Радасцю поўнілася сэрца. І так хацелася паспрацаваць з не-даверлівымі, што ўголос падумала: «Па дзевяцьсот грамаў су-тачнай прыбаўкі даб'юся. Абавязкова!»

А яна ж магла на тым агульным сходзе назваць 600—700 грамаў. Не мала гэта. Магла, але сказала: «Дзевяцьсот». Бо ведала: па сілах гэта.

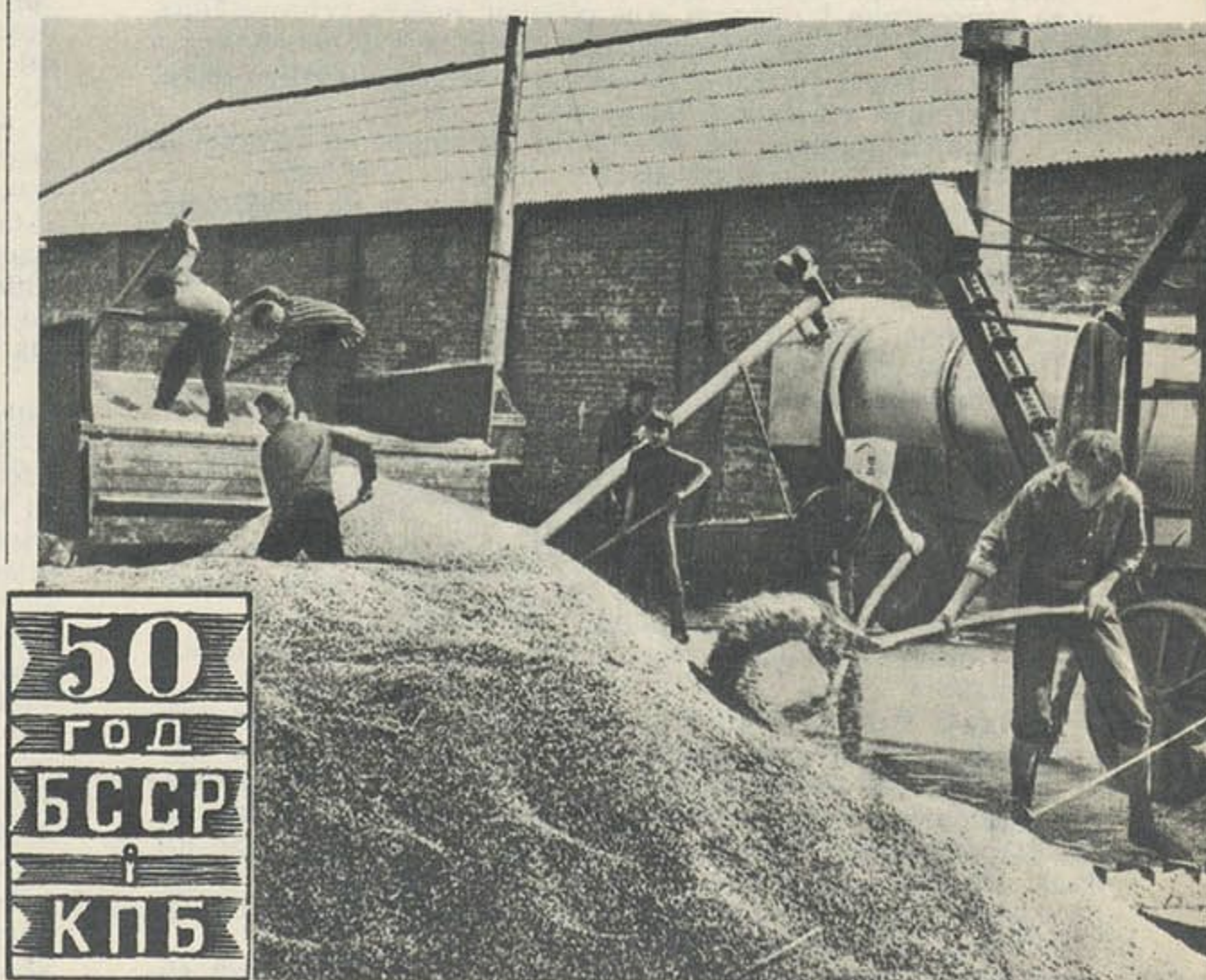
Напарніца Алена Паўлюкевіч не пахваліла яе:

— Нешта бярэш задужа, Вера, глядзі, падарвешся.

— То ж гэта ўжо мой клопат. Не для паноў, для сябе пра-цуем, — як магла добразычліва адказала Дубоўская.

Той жа вясною Веры Вячаславаўне разам з лепшымі жывё-лаводамі ўручылі ордэн Леніна. І першая павіншавала сяброў-ку Алена Паўлюкевіч. Доўга стаялі, застыўшы ў абдымках, сяб-роўкі... Яны ж ведалі, якой цаной здабываюцца ўзнагароды, прызнанне.

Вырашчан добры ўраджай. Кіпіць работа на танку калгаса імя Жданава Камянецкага раёна.
Фота В. Германа. (БелТА).

Мал. К. Ціхановіча.

ВЯСЕЛЛЕ МІС ЭЛЕН

Аляксандра УС

Апавяданне

Міс Элен прачнулася раней, чым заўсёды. Па звычцы хацела папесціцца ў пасцелі, але раптам, нешта ўспомніўшы, націснула на кнопку. Дзверы расчыніліся, і ў пакой ледзь чутнымі крокамі ўвайшла пакаёўка з заплаканымі вачыма, але з ветлівай усмешкай на вуснах.

— Добрай раніцы, міс Элен! Як вы спалі, як адчуваеце сябе? — пачціва запытала яна.

Міс Элен не адказала. Нават і не глянула на дзяўчыну.

— Мэйда, памажы ўстаць, падай халат.

Пачуўшы голас гаспадыні, за дзвярыма зацяўкаў сабачка.

— Мэйда, упусці! Не чуеш, ці што?

Пакаёўка адчыніла дзверы, і белы падстрыжаны па модзе пушысты пудзель з вялікім чорным бантам на шыі кінуўся на ложак.

— Што ты зрабіла! — ускрыкнула гаспадыня, упала на падушкі і заплушчыла вочы. — Як ты адважылася ў дзень майго вяселля павязаць Бялянчцы чорны бант?

— Прабачце, прабачце мне, — узмалілася Мэйда. — Я не магла прыдумаць што-небудзь іншае. З бантамі ўсіх колераў, акрамя чорнага, Бялянчку вы бачылі.

— І нічога іншага не знайшла, дурніца! — праскрыпела гаспадыня.

Мэйда моўчкі слухала папрокі. Толькі што яна гаварыла з братам, і цяпер яе сэрца сціскалася ад болю. Бедны Дэві! Як змяніўся ён за апошнія дні! Падбародак, шчокі зараслі рудаватым шчаціннем, а добрыя шэрыя вочы неяк нязвычайна блішчаць. Гэта ад голаду! І начуе, відаць, дзе папала. Як доўга цягнецца забастоўка, ці вытрываюць людзі да канца? Ужо колькі тыдняў Мэйда аддае брату ўсе свае заробкі, ды хіба на гэта можна пражыць?

Мусіць, кепска давалася, калі прыбег да яе гэткай па-

рой! І Мэйда кідалася па цесным пакойчыку, хапала то вязаны жакецік, то плашч, паспешна совала руку то ў адну, то ў другую кішэню, але ўсюды было пуста. Нарэшце ў кішэні зімовай курткі намацала манету і паклала брату на далонь. На сёння можа і хопіць, а заўтра?

— Не крыўдуй на мяне, дзяўчынка! — ласкава сказаў Дэві. — Трэба пацярпець яшчэ крышку. Мы прымусім гаспадароў згадзіцца на нашы ўмовы, і тады я забяру цябе ад гэтай ведзьмы з яе сабакамі і прайдзісветамі-жаніхамі! — Дэві цмокнуў сястру ў шчаку і паспешна выйшаў.

— Ах, каб гэтыя словы спраўдзіліся! — ціхенька ўздыхнула Мэйда.

Злосць надала сілы абуранай гаспадыні. Праз некалькі хвілін яна і без дапамогі Мэйды ўстала на ногі.

— Мэйда, патры мне скроні адэкалонам, падай вунь тыя таблеткі. Якое хваляванне, якое хваляванне, і ў такі дзень! О, божа літасцівы, які ў мяне будзе выгляд! Прыгатуй душ.

Мэйда кінулася ў ванную выконваць загад і праз хвіліну павяла пад руку расхвеляваную гаспадыню. Цёплы струмень вады крыху супакоіў узбуджаныя нервы міс Элен.

У пакоі, які гаспадыня называла «мая цырульня», чакалі дзве дзяўчыны ў белых капронавых халаціках. Мэйда падвяла гаспадыню да крэсла перад вялікім люстрам, беражліва, як малое дзіця, пасадзіла, пакрыла ногі шатландскім пледам. Затым баязліва падняла вочы на гаспадыню і запытала: «Снеданне сюды прывесці?»

— Падай кубак кавы.

— Што будзем рабіць, міс Элен? — запытала чарнявая дзяўчына.

— Перш за ўсё памятайце: я хачу сёння быць прыгожай! Прашу вас гэта зразумець.

— Пастараемся, міс Элен, каб вы былі задаволены, зробім усё магчымае, — адказала чарнявая.

— А я хачу, каб вы зрабілі немагчымае! — са злосцю кінула гаспадыня.

— Добра, добра, — запэўніла дзяўчына, расстаўляючы флаконы і фарфоровыя слоічкі з крэмам, мазімі, пастамі.

Элен доўга і ўважліва разглядала альбом модных прычосак. Якую выбраць? Якая будзе больш да твару? Нарэшце адна з іх прыйшла да спадабы. На альбомнай старонцы красаваўся прыгажуня дзявочы твар.

— Я выбіраю вось гэта!

— Такую прычоску носяць зусім ма... — чарнявая дзяўчына не паспела дагаварыць, сяброўка непрыкметна наступіла ёй на нагу.

— Можна, можна і гэтую, — спахапілася яна, — гэтая вам вельмі, вельмі будзе да твару.

Пры гэтых словах дзяўчына намацала кнопку на ножцы крэсла, націснула, і міс Элен разам з крэслам павольна апусцілася. Крэсла ператварылася ва ўтульную канапу, ля якой завіхаліся дзяўчаты ў белых халаціках. Адна з іх масажавала ногі, другая старанна і ўмела паляпвала тонкімі пальчыкамі па друзлым твары. Праз пэўны час кнопку зноў націснулі, і канапа зноў стала крэслам.

Чарнявая дзяўчына апусціла ў шклянкі слоік з нейкім растворам грабянец, выняла з чамаданчыка бігудзі і ўзялася за справу. Яе спрактыкаваныя пальцы аддзялялі пасмачку за пасмачкай рэдкіх валасоў, хутка накручвалі і заціскалі ў бігудзі. Затым крэсла з міс Элен паднацілі пад бліскучы металічны парасон, уключылі ток, і хвалі цёплага паветра павяялі на яе мокрую галаву. Міс Элен зрабілася млосна.

— Уключыце вентылятар! Махайце веерам, ручніком! — загадала яна.

Міс Элен стамілася. А ёй трэба яшчэ столькі абдумаць, столькі перабраць у памяці, усё да драбніцы, пра сённяшні вечар. Праўда, яна аб усім дамовілася з Пітэрсам, усё яму растлумачыла. Але хіба можна яму ва ўсім даверыцца?

Нарэшце касметыка зрабіла чарговы цуд. Высокім стаўбуном уздымалася ўгору пышная прычоска, папырсканая лакам. Шчокі гарэлі амаль натуральным румянцам. Густыя, доўгія, па-майстэрску накладзеныя вейкі надавалі позірку чароўную глыбіню. Элен доўга сядзела каля вялікага трохстворчатага люстра, пільна ўглядаючыся ў яго. І засталася задаволеная. Як ні кажы, а гэтая чарнявая дзяўчына ведае сваю справу. Біл узрадуецца, калі ўбачыць мяне!

— Мэйда, вязі мяне адгэтуль!

Дзяўчына паслухмяна расчыніла дзверы і выкаціла крэсла ў прасторны пакой з блакітнымі сценамі. Пасярод

пакою на невялікім круглым століку стаяў белы плечены кошых са свежымі архідэямі.

— Што гэта такое? Адкуль?

— Ад містэра Біла, — адказала пакаёўка, — там і пісьмо ёсць.

— Што ж ты маўчала да гэтай пары, дурніца! Хутчэй падай яго сюды!

Схапіўшы лісток, міс Элен далёка адставіла ад сябе руку, але не магла нічога разабраць. Літары расплываліся перад вачыма. Акуляраў побач не было. Што ж там напісана? Так хацелася даведацца, што міс Элен, не саўладаўшы з сабою, загадала: «Мэйда, чытай! Хутчэй, кажу табе, чытай!».

«Радасць мая, жыццё маё, — выразна чытала Мэйда. — Пасылаю вашы любімыя архідэі. Удзень заехаць да вас не маю магчымасці: шмат неадкладных спраў. Сустрэнемся а восьмай гадзіне. Ваш Білі».

— Ах, Мэйда, ты не можаш уявіць, якая я шчаслівая, — расчулілася міс Элен. — Ён так і піша: «Радасць мая, жыццё маё»? Паўтары гэта яшчэ раз! Хацела б я ведаць, што скажа Кэці, прачытаўшы гэткае пісьмо. І яна, беспасажніца, думае, што на яе заглядаецца мой Білі! Так. Сёння ўвечары Білі будзе мой! Сёння, на вяселлі, будзе падпісаны дакумент аб пераводзе ўсіх маіх банкаўскіх укладаў на імя Біла. Шкада, што я не ўбачу, якую міну састроіць Кэці. Яна ж будзе сядзець далёка ад нас, у канцы залы: я так загадала. Як зайздросціць мне гэтая красуня! Ды і не толькі яна. Шкада, што нельга адразу ж пасля вяселля паехаць у падарожжа. Білі даўно марыць правесці лета на Міжземным моры, а я так дрэнна пераношу паездку па акіяне. О, гэтая марская хвароба! — І Элен аж перасмыкнулася ад непрыемных успамінаў. — Як я толькі засталася жывая ў час апошняга падарожжа ў Еўропу! Самалёт таксама невыносны, урачы катэгарычна забаранілі ім карыстацца. — І тут позірк міс Элен спыніўся на століку, дзе ляжала газета.

— Мэйда! Падай свежы нумар, там напэўна надрукавана пра наша вяселле. Шукай, шукай хутчэй.

Але Мэйда, паспешліва гартаючы старонкі, ніяк не магла знайсці таго, што хацела гаспадыня.

— Бяжы, у спальні засталіся мае акуляры, нясі іх сюды.

Насунуўшы акуляры, міс Элен нервова гартала старонкі. Рэклама, рэклама... Вось, нарэшце, фота! Няхай сабе яно зроблена гадоў трыццаць назад — якое гэта мае значэнне? На твары міс Элен расплывалася ўсмішка, але тут яна прачытала:

— Сёння міс Элен Хорвуд, 70 год, і містэр Біл Гувер, 38 год, уступаюць у шлюб.

Элен шпурнула газету на падлогу.

— Мярзотнікі! — што ёсць сілы крыкнула яна, схапіўшыся за грудзі. — Як яны адважыліся ўказваць мой узрост! Біл паважае мяне, нават кахае, інакш не стаў бы ён пісаць мне: «радасць мая, жыццё маё»!

Успомніўшы гэтыя словы і выпіўшы сардэчных кропляў, Элен паволі супакоілася і дачытала заветку. Там паведмлялася, што вяселле будзе ў самым вялікім атэлі горада. А якімі кветкамі ўпрыгожаны залы! А якімі адмысловымі стравамі будуць частавацца госці! І ў заключэнне: «Запрошаных на вяселле чакае цікавы сюрпрыз. Што гэта такое — даведаецца ў вячэрнім выпуску нашай газеты».

Заклучныя словы супакоілі Элен. Сюрпрыз! Яго прапанаваў Білі.

Як гэта будзе цудоўна! Яны падыдуць да стала, і ў гэты момант па ўсёй зале ўспыхнуць агні. Білі паверне кранік, і высока ўгору ўзнімецца струмень шампанскага. Падаючы ўніз, віно заіскрыцца ўсімі колерамі вяскі. Элен, а за ёю Білі напоўняць бакалы, а затым да стала будуць падыходзіць госці і падымаць бакалы за іх здароўе, за іх шчасце. А па вуліцах сноўдаюць падлеткі — прадаўцы газет і голасна крычаць: «Чытайце навіны! Вяселле, якое каштавала 25 тысяч долараў! Вяселле, на якое выдаткавана 25 тысяч долараў! Чытайце...»

Элен заплёшчыла вочы і паківала галавой. А яе сюрпрыз: перадача ўсёй маёмасці Білі! Ён пра гэта толькі днямі даведаўся. Гэта вынаходства самой Элен, яна ні з кім не раілася.

Ах, жыццё часта здзіўляе нечаканымі паваротамі! Міс Элен не магла скардзіцца на адсутнасць увагі з боку мужчын, але верны Пітэрс, яе павераны, заўсёды пільна ахоў-

ваў яе інтарэсы. Кожнага прэтэндэнта на сэрца і багацце міс Элен ён нібы наскрозь прасвечваў рэнтгенаўскім апаратам, правяраючы прыстойнасць і сумленнасць кандыдата ў жаніхі. І ні адзін не вытрымаў такой праверкі: Пітэрс заўсёды прыводзіў неабвержныя доказы заплямленасці яго мінулага. Але Біл... Цяпер Пітэрс не шкадаваў слоў, расхвальваючы гэтага маладога элігантнага джэнтльмена, і міс Элен, пры ўсёй яе падазронасці і недаверлівасці, згадзілася выйсці замуж.

А сёння ўвечары ўсім стане вядома пра тое, што Біл будзе адным з самых багатых людзей краіны. Перад такім капіталам, уладальнікам якога ён становіцца, любая кампанія — нафтавая, вугальная, хімічная — з радасцю адчыніць дзверы. Цяпер ён, мой прыгажун, зоймецца куды больш сур'ёзнымі справамі, чым гульня ў гольф і бэйзбол... Яму трэба будзе падумаць аб вылучэнні сваёй кандыдатуры ў надыходзячых выбарах.

...Каля васьмі вечара да дзвярэй фешэнебельнага атэля адзін за адным падляталі аўтамабілі. Ледзь спынялася машына, лакеі адчынялі дзверцы, і з яе выходзілі мужчыны ў чорных смокінгах і жанчыны ў доўгіх шыкоўных сукенках.

У вялікім вестыбюлі госці паказвалі запрашальныя білеты і ўзамен атрымлівалі паперкі з указаннем нумара стала, за які ім садзіцца.

Шырокая лесвіца, скрозь засланая дыванамі, вяла ў залу, якую асвятлялі звычайныя свечкі. Нібы электрычнасці не існавала на свеце. Госці няспешна ўладкоўваліся за круглымі сталамі. Кожны займаў крэсла супраць карткі з яго прозвішчам, якая стаяла на сталах.

Тут, за сталом, у місіс Гувер сапсаваўся настрой. Насупраць сядзела яе пляменніца Кэці, гэтая нахабная, бессаромная асоба ў непрыстойна адкрытай сукенцы. Перахапіўшы позірк Біла, Элен ледзь уседзела на месцы. «Якая агіднасць! Пітэрс пашкадуе аб гэтым!»

Місіс Элен раптам адчула страшэнную стому. Тупа нылі ногі ў вузкіх туфлях на высокіх абцасіках-цвічках, на плечы наваліўся нейкі цяжар, расслабляючы мускулы.

А Білі выглядаў на дзіва прыгожым. Чорны смокінг з бліскучымі штрыфлямі лоўка аблягаў яго зграбную постаць. Чорны галыштук-матыль адцяняў бялюткі каўнер кашулі, з нагруднай кішэні выглядаў вугалок насавічка. Цёмныя валасы адлівалі глянцам: мусіць, і над яго галавой таксама як след папрацаваў умелы цырульнік, укладваючы валасок да валаска. Ветлівая ўсмішка ні на момант не сыходзіла з яго вуснаў. Элен не магла паскардзіцца на яго няўважлівасць.

— Ты стамілася, мая дарагая! — ласкава звярнуўся Біл да жонкі. — Я думаю, табе не лішне будзе крыху адпачыць пасля ўрачыстай цырымоніі. Кэт патанцуе са мною, не турбуй сябе, мая радасць.

Расцягнуўшы тонкія вусны ў ветлівую ўсмішку, Элен сачыла за прыгожай парай, якая плыла па зале ў павольным танцы. І не адна яна — дзесяткі гасцей з цікаўнасцю глядзелі ў гэты момант на Біла і Кэт, хаваючы ўсмішкі.

— Спрыйтны хлопец, — пачула місіс Гувер за сваёй спіной.

А танец змяняўся танцам. У канцы залы адзін за адным выступалі лепшыя спевакі горада. Бясконца грывела, бразгацела, рагатала музыка.

— Усё ў парадку, Кэт, мая дарагая, — шаптаў Біл сваёй партнёршы. — Гэты Пітэрс незаменны хлопец, добра, што я здагадаўся яго перакупіць. Білеты на параход «Лібертэ» ў мяне ў кішэні. Праз два тыдні мы з табою будзем у Ніцы. А бабулька Элен астанецца пільнаваць сваіх сабак! Я нават не чакаў ад яе такой шчодрасці!

Кэт задаволена ўсміхнулася, глянуўшы знізу ўверх на рослага, ружавашчокага Біла.

Нязмоўчна грывела музыка, навокал Элен усе весяліліся, у гэтым вялікім зборышчы адны прызнаваліся ў каханні, другія дамаўляліся аб дзелавых сустрэчах, трэція соўгаліся па зале і разносілі неверагодныя чуткі, чацвёртыя пацяшаліся: вось узрадуецца Элен, калі яе муж канчаткова дамовіцца з гэтай шустрай асобай Кэці!

Амаль апошнімі пакідалі атэль маладажоны: Біл павольна спускаўся з жонкай па лесвіцы. Місіс Элен цяжка абпіралася на руку мужа.

...А праз тыдзень вялікі акіянскі карабель вёз Кэт і Біла ў Ніцу.

← Галоўны інжынер фабрыкі
Мікалай Глебна.
Фота аўтара.

ца людзьмі нядрэнна. І яшчэ асабліва радасна таму, што рукі нашых майстроў здолелі развязаць думку асобных людзей: «Вось імпартны гарнітур — гэта рэч! Хіба ў нас умеюць рабіць гэтакія?!» Умеюць! І яшчэ лепшыя. Некалькі гадоў назад ужо наш першы гасціны гарнітур, на які, памятаеце, нават запісваліся на чаргу ў магазінах, пераканана даказаў гэта. Думаю, што наш новы гарнітур, які мы зараз прапануем і які ўжо атрымаў прызнанне на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве і на Міжнародным кірмашы ў Лейпцыгу, будзе не горшы. Гэты гарнітур атрымаў дзве сярэбраныя і чатыры бронзавыя медалі.

І вельмі хочацца, каб праца нашых майстроў была па праву прызнана не толькі спецыялістамі, але і шырокім колам пакупнікоў, і асабліва — каб да яе прыгледзеліся больш пільна і добразычліва нашы галоўныя «цаніцелі» і «крытыкі» — жанчыны-гаспадыні, тыя, хто больш за ўсіх дбае пра ўтульнасць і прыгажосць свайго хатняга быту. Некаторымі навін-

і работніц нашай фабрыкі вельмі многа добрых слоў. І за тое, што фабрыка, да-шчэнт разбураная ў гады вайны, ужо ў 1948 годзе была поўнаасцю адноўлена, — мы глыбока паважаем тых, хто здзейсніў гэты працоўны подзвіг, называем іх сёння нашымі ветэранамі. І за тое, што ледзь не кожны дзень ідуць да мяне, як галоўнага інжынера, рацыяналізатарскія прапановы ад рабочых і работніц. Значыць, жыве ў калектыве творчасць, жыве цудоўная і дарагая якасць чалавека-майстра, што ганарыцца зробленай ягонымі рукамі рэччу, якую пасылае людзям. Думаю, што менавіта гэтая якасць і павінна прыносіць заўсёды добрую славу прадпрыемству, якое служыць нашаму быту, патрэбам народнай гаспадаркі.

Мы лічым сябе абавязанымі і даражыць гэтай славай і памнажаць яе. Што перашкаджае іншы раз рабіць гэта? Мы, мэбэльшчыкі, перш за ўсё незадаволены тым, што многія новыя матэрыялы, якія нараджае наша хімія, неяк вельмі доўга, я б сказаў, непаваротліва, даходзяць да нас. Вось таму, напрыклад, доўгі час атрымлівалі нашы гаспадыні кухонны стол, пакрыты лінолеумам, а не пласты-

АБ ЧЫМ НЕ СНІЎ НЭПМАН

Вось тут, на гэтым самым месцы, дзе стаіць цяпер наша фабрыка, некалі, яшчэ ў 1922 годзе, увішны бабруйскі нэпман адкрыў сваё прыватнае мэблевае прадпрыемства. Сабраў лепшых сталяроў-чырванадрэўшчыкаў горада, паставіў два станкі, дзве круглыя пілы і некалькі драўляных варштатаў — і, калі ласка, «фабрыка» гатова. Цяжкі працэс працы, невыносныя ўмовы — усё гэта мала абыходзіла наваспечанаму «капіталісту». У яго быў адзін клопат: за час перадышкі, атрыманай ад Савецкай улады, як мага хутчэй набыць свае кішэні.

Даўно ўжо няма гаспадара-нэпмана. Нядоўгі быў век прыватнай майстэрні, маладая Савецкая ўлада хутка перадала яе ў рукі саміх рабочых. Прайшлі гады. Цяпер нават летапісцы нашай фабрыкі не змаглі ўзнавіць імя таго нэпмана. А што здолелі зрабіць самі рабочыя са сваім прадпрыемствам, як праславіліся ў самых розных гарадах змайстраваныя імі прыгожыя рэчы — пра гэта мяркуйце самі.

Ціхі і не надта вялікі пакуль што наш горад Бабруйск. Правінцыяльны, як кажуць, сярэдні горад. Але... Крамлёўскі Палац з'ездаў ведае талент і працу нашых майстроў мэблі. Мэбля ва ўніверсітэце імя Ламаносава, інтэр'еры некалькіх сталічных магазінаў і вышынных будынкаў, мэбля залы пасяджэнняў беларускага Дома ўрада, Палаца культуры ў Варшаве і многае, многае іншае — таксама наша работа. У Венгрыю, Чэхаславакію ідуць на экспарт нашы гарнітуры. У многіх дамах, магчыма, і ў вашым таксама, стаяць нашы крэслы, шафы, столікі, канапы, ложка.

— Гэта мэбля бабруйскіх майстроў... — чуеш іншы раз у самых розных гарадах.

— Ці няма ў вас бабруйскага гарнітура? — пытаюцца пакупнікі ў магазінах.

Што і казаць, гэта вельмі прыемна. Радасна ведаць, што праца наша прымаец-

камі мы можам іх узрадаваць ужо ў недалёкім будучым. Ну, перш-наперш, гарнітур, пра які я ўжо сказаў. Яго «прозвішча» ў вытворчасці і гандлі — Б-22. Пра мэблю раскажам цяжка, яе лепш за ўсё глядзець, а яшчэ лепш — набыць і карыстацца. Але, думаем, што наш новы гарнітур (яго стварыў інжынер-канструктар Леанід Піхоцкі разам з нашымі лепшымі майстрамі — Рэсіным, Карабанам, Замбржыцкім, аддзелачніцамі Канінай, Карпінскай, Бялюга, Чыжыкавай і іншымі) будзе вам па густу. Пяць тысяч такіх гарнітураў атрымаюць нашы магазіны яшчэ сёлета. І тым, хто збіраецца абсталяваць свае кватэры праслаўленай імпартнай мэбляй, мы не на жарт раім не вельмі спяшацца. Прыемным сюрпрызам для гаспадынь будзе наш новы кухонны столік, пакрыты пластыкам. Ну і два гарнітуры — спальны і сталовы, — якія вам ужо вядомы. Адзін каштуе 320, другі 342 рублі. Мы будзем іх вырабляць у яшчэ больш масавым парадку.

І яшчэ 17 тысяч трохстворчатых паліраваных шафаў атрымаюць магазіны рэспублікі за год.

Я назваў ужо некалькі прозвішчаў людзей, якія ствараюць славу нашаму прадпрыемству. Назаву яшчэ, перш чым перайсці да размовы пра нашы патрэбы, пра тое, што яшчэ замянае працаваць. Ёсць у нас такія жанчыны, майстры мэблевай справы — Зоя Вараб'ева, Таццяна Вараб'ева, Мая Двосіна, Стэф Халдзева, Ганна Пінчук. Вы глядзіцеся, нібы ў люстэрка, у паверхню паліраванай мэблі. Дык ведайце, што гэта нашы Зои, Таццяны, Стэфы зрабілі яе такою, і што гэта не проста і не лёгка зрабіць, што рухі іхнія былі дакладныя, як гадзіннікавы механізм, і лёгка, нібы дотык галубінага крыла, перш чым востра так заблішчэла сонечнымі промнямі мэбля ў вашай кватэры. І наогул, мне б хацелася сказаць у іх адрас, у адрас многіх рабочых

кам, і справядліва выказвалі ў наш адрас многа папрокаў. Хочацца звярнуць увагу нашых арганізацый, якія займаюцца планаваннем патрэб народнай гаспадаркі: трэба новую хімію шчыльней наблізіць да нас, каб пластык, поліэтылен, лепшыя поліэфірныя лакі ніколі не даводзілася з цяжкасцю «здабываць», каб усё новае і найлепшае заўсёды было пад рукамі ў майстроў мэблевай справы.

Вялікая ў нас прэтэнзія, крыўда нават, на дрэвапрацоўчыя прадпрыемствы. Усе яны, апрача Віцебскага дрэвапрацоўчага камбіната, пастаўляюць для нас драўняныя пліты, гэтую аснову будучай мэблі, розныя па таўшчыні. Пачынаем раўняць іх самі, і тут атрымліваецца проста неверагодная рэч: самы лепшы, са-

Адна з тых, хто стварае новую мэблю, інжынер-канструктар
Нэла Каратаева.

І сапраўды, глядзіся, як у люстэрка, калі мэблю адпаліруе Люба Свірыд.

мы якасны слой дрэва здымаецца і вяляе, як кажуць, у трубу. Гэта вельмі сур'ёзнае, праблемнае пытанне нашай дрэвапрацоўчай вытворчасці, яно не ўпершыню ўздымаецца тут, пра гэта ведаюць добра і ў нашым міністэрстве, там быццам і заклапочаны, але пакуль што зрухаў не відно. Кажуць, нібыта ёсць нейкая недакладнасць, загана ў канструкцыі дрэвапрацоўчых механізмаў. Няўжо нельга выправіць тую загана? Здаецца, усім зразумела, якая ад яе шкода.

Мне хочацца закрануць яшчэ некалькі пытанняў, якія звычайна лічацца другараднымі. Але калі чалавек купляе новую мэблю, ставіць яе ў кватэры — на гады, а то і на дзесяткі гадоў, то для яго ў гэтай мэблі няма нічога другараднага. Прыгажосць і зручнасць — вось яго першыя і справядлівыя патрабаванні. А прыгажосць і зручнасць іншы раз залежаць ад маленькага вінціка, ад ручкі, ад вугалка, ад таго, што на нашай мове завецца фурнітурай. Ох, і даецца ў знакі нам гэта фурнітура! Пакуль што ёю заклапо-

чаны толькі спецыяльныя арцелі, якія проста не ў стане рабіць прыгожыя рэчы. Я не хачу пакрыўдзіць людзей, якія ні ў чым не вінаваты (гутарка ідзе пра арцелі інвалідаў), але ж і нам і пакупніку ад гэтага не лягчэй. Недзе ствараецца, кажуць, спецыяльны завод, але ж пакуль тое будзе, мы павінны здабываць фурнітуру, дзе толькі ўдасца, нават у другіх рэспубліках. Ну, куды гэта варта!

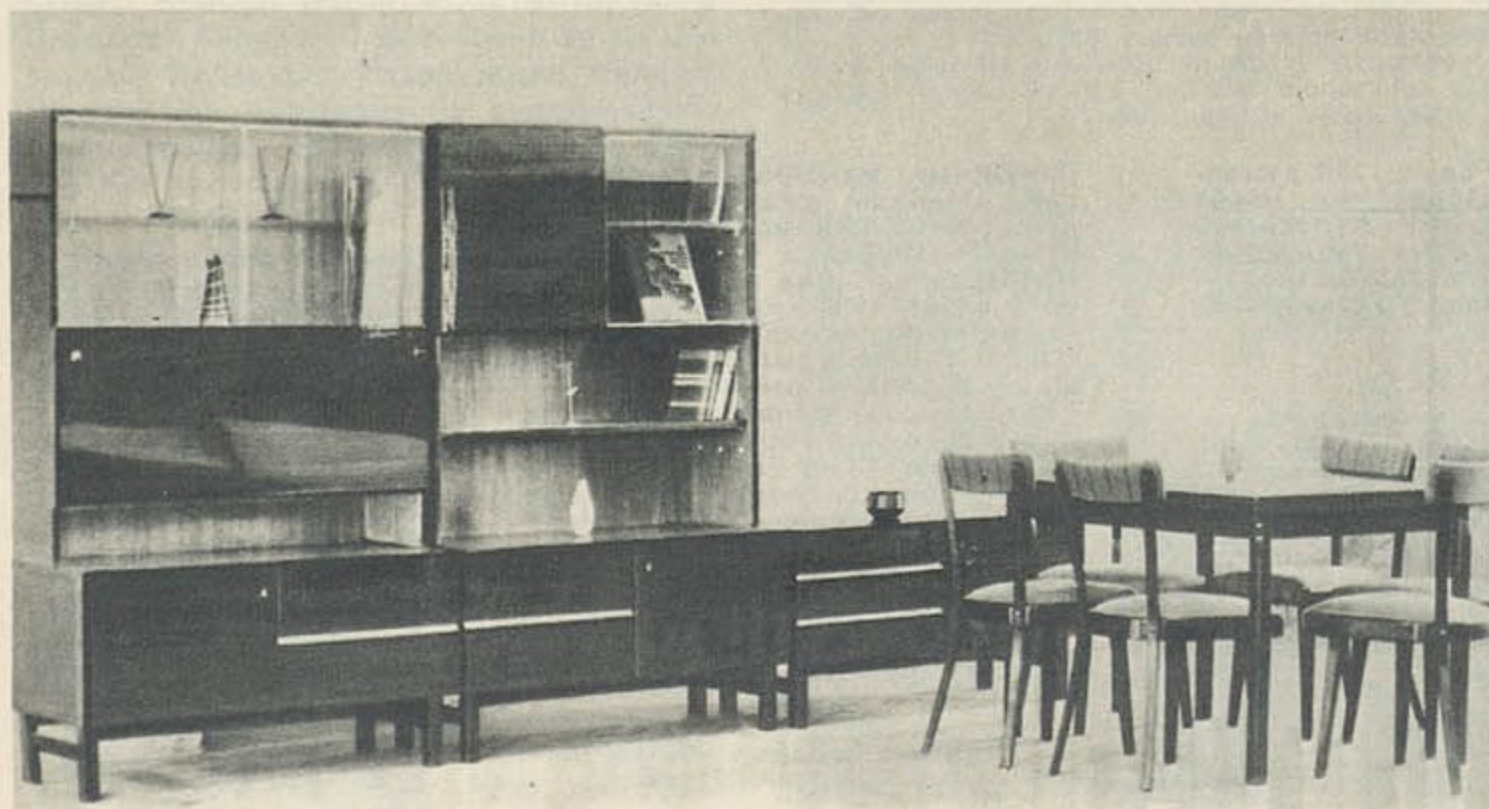
Калі ўжо гаварыць на конт патрэб нашай, ды і, пэўна, не толькі нашай, мэблевай фабрыкі, то ніяк нельга не ўспомніць пра тканіны. Таварышы кіраўнікі ткацкіх прадпрыемстваў, мастакі-канструктары новых тканін! Да вас нізкі паклон і просьба: дайце нам разнастайныя па афарбоўках, трывалыя і прыгожыя абівачныя матэрыялы! Мы гэтага вельмі чакаем. Мы чакаем яшчэ, што хімія, з яе трывалай сінтэтычнай ніткай, умяшаецца нарэшце ў структуру самой абівачнай тканіны і зробіць яе моцнай, зручнай у карыстанні, гігіенічнай, нарэшце. Крышку больш творчасці!

І як не ўспомніць яшчэ адно набалелае пытанне. Колькі б'юцца над ім нашы майстры! У канструкцыі мяккай мэблі ёсць загана, ад якой наша мэбля «шуміць» у літаральным сэнсе слова. Шумяць крэслы, канапы, ложка. Дробязь, праўда, але дробязь вельмі непрыемная. А між тым у Міністэрстве дрэвапрацоўчай прамысловасці ёсць спецыяльнае канструктарскае бюро мэблі, да якога даходзяць нашы просьбы і маленні: зрабіце што-небудзь, каб ліквідаваць гэты «шум», пашукайце, прыдумайце, на тое ж вы спецыяльную адукацыю атрымалі, таварышы канструктары!

Вось некалькі пытанняў, на якія мне хацелася звярнуць увагу, калі гаварыць аб тым, што паміж нашым гарачым жаданнем задаволіць патрабаванні людзей у новай мэблі і выкананнем іх ёсць цяжкасці, якія трэба пераадолець. І тады будзе і менш папрокаў у наш адрас, і канкурэнцыя з імпортнай мэбляй будзе заўсёды нязменна вырашацца ў карысць нашай, айчынай. Бо рукі майстроў, у тым ліку і нашых, бабруйскіх, паверце, залацітыя рукі. І сваю справу яны ведаюць, любяць, гонарам сваім даражаць.

Напярэдадні юбілею нашай рэспублікі я хачу парадаваць вас добрай навіной. На нашай фабрыцы ўзводзіцца яшчэ ад-

Вось ён (у няпоўным наборе), новы мэблевы гарнітур Бабруйскай фабрыкі.

А. В. Лазуткіна.

ЮБІЛЕЙНЫ ГОД РЭСПУБЛІКІ

Радасна на душы ў эканаміста саўгаса «Трабы» Іўеўскага раёна Агнесы Віктараўны Лазуткінай. З году ў год мацнее гаспадарка. У гэтым ёсць і доля працы эканаміста. За поспехі, дасягнутыя ў павелічэнні вытворчасці і нарыхтовак сельскагаспадарчай прадукцыі, ва ўздыме эканомікі, А. В. Лазуткіна нядаўна ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

І яшчэ адна радасць. Камуністка Лазуткіна ўжо каторы год рэдагуе насценгазету саўгаса. Газета баявітая, добра афармляецца. На конкурсе насценгазет раёна, што наладзілі райком партыі і рэдакцыя раённай газеты, першую прэмію атрымала насценгазета саўгаса «Трабы».

Я. МАКОЎСКИ

на... фабрыка новай мэблі. Новыя цэхі сваёй магутнасцю будуць роўныя (калі нават не большыя) сённяшняй магутнасці прадпрыемства. Гэта азначае, што яшчэ тысячы сталовых, спальных, гасціных, кухонных гарнітураў, дзесяткі тысяч шафаў, сталоў і крэслаў пашле да вас фабрыка. І новыя нашы сустрэчы з пакупніком, спадзяемся, прынясуць новае ўзаемнае задавальненне.

Мікалай ГЛЕБКА,
галоўны інжынер
Бабруйскай мэблевай фабрыкі.

АРТУР Вільке. Ніколі я ўжо не здолею забыць яго імя. Усякі раз, калі я заходжу ў музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, гэты страшны дакумент зноў і зноў нагадвае мне пра яго.

Пад шклом — партызанская лістоўка. Маленькі шматок пажаўцелай ад часу паперы. Літары сцерліся, асобныя словы ледзь можна прачытаць. Але і зараз радкі гэтага дакумента прымушаюць калаціцца сэрца. Вось яны: «Нямецкія бандыты асірацілі нашых дзяцей, пазбавілі іх жылля, а цяпер твораць новыя злачынствы. 27 верасня эсэсаўцы наладзілі ў Мінску аблаву на беспрытульных. Каля вакзала і ў развалінах дамоў гітлераўцы схпілі 100 беспрытульных дзяцей і расстралялі іх. Сто дзяцей былі пастаўлены пад дулы аўтаматаў толькі за тое, што яны працягвалі свае худыя ручкі за сухой скарынкай хлеба».

Я гляджу на гэты дакумент і бачу сваё дзяцінства, дзяцінства соцень іншых хлопчыкаў і дзяўчынак, якія асталіся ў страшэнныя гады вайны без бацькоў і матак.

...Самаму старэйшаму з іх — Генадзю — было шэсць гадоў. Анатолю — тры, а Аляксандру ледзь споўніўся год; толькі пачаў вымаўляць сваё першае слова — «мама».

А Т Р У Т А

Эсэсаўцы ўварваліся на світанні. Генадзь памятае злавесны бляск чарапоў на іх мундзірах, звон скінутай са стала пасуды і страшны крык маці. Яе доўга білі, затым звязалі, пацягнулі на вуліцу. Зароў матор машыны. Яна віхрм прамчалася міма вокнаў. І тады разам з марозам увайшла ў дом жудасная цішыня...

Потым яны вярнуліся зноў. Але добрыя людзі ўжо забралі дзяцей і прытулілі іх. Праз тыдзень з Дукор прыйшла цётка і расказала, што фашысты павесілі маці за сувязь з партызанамі. Цётка плакала, а Генадзь — не. У шэсць гадоў не верыцца, што ўжо ніколі не ўбачыш маці.

Ім не далі загінуць. Яны выраслі, узмужнелі. На ўрачыстым злёце былых выхаванцаў сёмага дзіцячага дома сталіцы былі ўсе трое. Старэйшы з братоў Ляшчынскіх — Генадзь — у сваім прывітанні, помніцца, ні слова не сказаў пра горкія дні вайны. Але гэта зусім не азначае, што ён забыў пра іх, забыў пра катаў тыпу Артура Вільке.

Толькі ён, Артур Вільке, асабіста забіў тры тысячы ча-

лаvek. Любімай забавай гэтага ката была стрэльба з пісталета. Мішэнню служылі дзеці. Эсэсаўцы падкідвалі дзяцей угару, і ён страляў па іх.

І вось сёння гэты чалавекападобны звер працуе... настаўнікам!

Неймаверна! Страшэнна! Але факт застаецца фактам. І Артур Вільке і эсэсавец Вольфганг Ота — забойца вялікага правадыра нямецкіх пралетарыяў Эрнста Тэльмана — цяпер працуюць настаўнікамі. У школах Заходняй Германіі падобныя вылюдкі лічацца «адукаванымі выхаванцямі» моладзі.

Іменна такія, як Вільке, Ота, паклапаціліся, каб у заходнегерманскіх школах быў уведзены спецыяльны прадмет «Осткундэ» — «усходазнаўства». Кожны ўрок яго атручаны ядам рэваншызму. Іменна яны і да іх падобныя паны «з багатым усходнім вопытам» дабіліся таго, каб у ФРГ былі «перагледжаны» падручнікі па геаграфіі, літаратуры і гісторыі Германіі. І «перагледжаны» так, што цяпер не засталася ніводнай старонкі, прысвечанай барацьбе камуністаў, рабочых Германіі супраць крывавага фашызму.

У падручніках новага выдання ўжо няма ні радка пра крывавае злачынства эсэсаўцаў, ніводнага слова пра тое, што толькі ў 1944 годзе ў гітлераўскіх канцлагерах было замучана звыш 3 мільёнаў замежных рабочых і ваеннапалонных.

Больш таго, аўтары падручніка «Ілюстраваная гісторыя Германіі» спрабуюць нават сцвярджаць, што ў канцлагерах толькі... перавыхоўваліся шматлікія непакорныя, «якіх вельмі хутка выпускалі».

Вось, аказваецца, да чаго дагаварыліся! Асвенцім, Дахау, Бухенвальд — гэтыя страшэнныя фабрыкі смерці — былі ўсяго толькі выхавальнымі дамамі для незадаволеных!

Аўтары падручніка «Гісторыя наваейшага часу» Г. Пінкоў і Ф. Тэкстар паведамляюць, што, маўляў, за межамі Германіі імя Гітлера выклікала захапленне, што ў фюрэра было «шмат прыхільнікаў» за мяжой, якіх захапляла яго «смеласць» і «сіла».

У тых жа нешматлікіх падручніках, дзе Гітлер хоць неяк асуджаецца, ні слова не гаворыцца пра германскія манаполі — гэтых фабрыкантаў зброі, якія прывялі Гітлера да ўлады і падтрымлівалі яго на працягу дванаццаці чорных гадоў крывавага панавання.

І вось такую страшэнную хлусню з дня на дзень падносяць вучням заходнегерманскія гісторыкі і настаўнікі. Але «настаўнікаў» тыпу ўчарашняга оберзабойцы Артура Вільке ўжо не задавальняюць нават і гэтыя «пераніцаваныя» школьныя падручнікі. У многіх школах настаўнікі настойліва рэкамендуюць дзецям чытаць біблію фашызму — кнігу Гітлера «Майн кампф», «Праграму нацысцкай партыі», зборнікі фашысцкіх песень, прымушаюць на ўроках слухаць пласцінкі з запісамі прамой шалёнага фюрэра і іншых «апосталаў» нацызму.

...Забойца тысяч людзей, эсэсавец Артур Вільке ўваходзіць у клас. Пачынаецца новы ўрок. А крывавае ўрок гісторыі вучаць: яснае ўяўленне аб палітычных мэтах, якія праследуюцца дзяржавай, заўсёды можна скласці па тым, што і хто выкладае дзецям у школе.

Н. САКАЛОУ

У Заходняй Германіі прызнаны па-за законам звыш 200 дэмакратычных арганізацый. Тут спрабуюць забараніць нават «Аб'яднанне асоб, якія праследаваліся нацызмам». А вось нацысцкая партыя прызнана законнай. Дзесяткі яўна фашысцкіх і мілітарызцкіх арганізацый тыпу «Малады стальны шлем», «Саюз вікінгаў», «Імперская моладзь» атручваюць ідэямі мілітарызму моладзь ФРГ.

Ваяўнічыя малойчыні з арганізацыі «Малады стальны шлем» вядуць вярбоўку на адной з вуліц Заходняга Берліна.

На берагах Рэйна ніводнае зборышча ваяўнічых крыкуноў не абыходзіцца без маршыруючых калон дзяцей. З малых год іх прывучаюць біць у барабаны рэваншу.

І гэта таксама адна са штудзённых з'яў у Заходняй Германіі. У той час, як прагрэсіўныя газеты забараняюцца або праследуюцца, друкаваная прадукцыя рэваншызцкіх аб'яднанняў беспераходна навадняе ўсю краіну. Адна з самых гніюстых рэваншызцкіх газет — гэта «Дойчэ зальдэнтунг», якая выдаецца мільённым тыражом. І прадаюць яе, як правіла, падлеткі.

Здымкі з часопісаў «Нойе Берлінер ілюстрыртэ» і «Цайт ім більд». ГДР.

НАВЕКІ РАЗАМ

У хуткім часе мы будзем святкаваць 50-годдзе Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і 50-годдзе Кампартыі Беларусі. З радасцю адзначаць гэту знамянальную дату і працоўныя заходніх абласцей.

Дваццаць гадоў пакутавалі працоўныя Заходняй Беларусі пад прыгнётам польскіх памешчыкаў і капіталістаў. Гэта былі гады нацыянальнай і сацыяльнай іх бяспраўнасці, гады беспрасветнай галечы, страшэннага тэрору, падатковых цяжараў і штрафаў.

Моладзь гэтага часу не ведае і не памятае. Але мы, старэйшае пакаленне гарадоў і вёсак заходніх абласцей, не забыліся, што гэта былі за гады. Сялянства задыхалася ад беззямелля, а асноўная частка ворных угоддзяў, пашаў і лесу знаходзілася ў руках купкі памешчыкаў. Пастаяннае беспрацоўе было сапраўдным бічам і ў горадзе, і ў вёсцы. Вялікім шчасцем было зарабіць некалькі грошаў на падзённых работах у памешчыкаў, на сезонных работах у лесе або працуючы прыслугай у гарадскіх гандляроў і чыноўнікаў. Пра вучобу ў школах, пра атрыманне хаця б сярэдняй агульнай і спецыяльнай адукацыі моладзь не магла і марыць.

Працоўныя заходніх абласцей не хацелі і не маглі мірыцца з такім становішчам. Праз усе гады акупацыі яны вялі няспынную барацьбу супраць прыгнятальнікаў, за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, за ўз'яднанне са сваімі братамі з Савецкай Беларусі. На неймаверную эксплуатацыю на фабрыках, лясных распрацоўках, на палях памешчыкаў рабочыя, батракі, сезоннікі адказвалі забастоўкамі, змагаліся за павышэнне заробатнай платы, за 8-гадзінны рабочы дзень, за паляпшэнне ўмоў працы, жыллёвых і іншых умоў. Сяляне патрабавалі зніжэння падаткаў і адмены паліцэйскіх штрафаў, вялі барацьбу за зямлю, за пашы, супраць усялякіх адработак на памешчыцкіх угоддзях у самы гарачы час.

Эканамічная барацьба рабочых і сялян усё больш увязвалася з рэвалюцыйнай палітычнай барацьбой, яны выходзілі на вуліцы гарадоў і вёсак з дэманстрацыямі пад лозунгамі «Далоў акупацыйны рэжым! Няхай жыве вызваленне Заходняй Беларусі і далучэнне яе да Савецкай Беларусі! Няхай жыве Савецкі Саюз!» Яны выходзілі на першамайскія дэманстрацыі, адзначалі гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Сяляне збіралі прадукты для бастуючых рабочых, выступалі ў абарону беспрацоўных.

Жыхары Кобрыншчыны і да гэтага часу памятаюць выступленне сялян на вуліцы Кобрына ў абарону беспрацоўных, якое закончылася рукапашным боём з паліцыяй. Такія выступленні ў лютым 1932 года прайшлі ў большасці гарадоў Заходняй Беларусі. Рэвалюцыйную барацьбу працоўных узначальвала Камуністычная партыя Заходняй Беларусі, яна была сапраўдным ваяводам і кіраўніком працоўных у іх змаганні за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне.

Страшэнным тэрорам і рэпрэсіямі буржуазна-памешчыцкі ўрад імкнуўся

задушыць нацыянальна-вызваленчую рэвалюцыйную барацьбу ў Заходняй Беларусі. У Бяроза-Картузскай быў створан канцэнтрацыйны лагер, туды на бестэрміновае зняволенне кідалі барацьбітоў за справу рабочых і сялян. Рэвалюцыйна-раў так катавалі, што многія з іх паміралі на допытах. На Кобрыншчыне загінуў ад катаванняў у фашыскай ахранцы такі цудоўны чалавек, як Аляксандр Вашкевіч з вёскі Чарвачыцы. Пасля цяжкіх катаванняў памёрлі ў турме ад туберкулёзу Ануфрый Глек, Пракоп Янюк. А колькі такіх непакісных барацьбітоў загінула ад рук фашысцкіх ахраннікаў па ўсёй Заходняй Беларусі за дваццаць гадоў панскай акупацыі.

Працоўныя і іх перадавыя барацьбіты глыбока верылі, што рана ці позна, але прыйдзе час вызвалення іх ад буржуазна-памешчыцкага ярма. І гэты час настаў у верасні 1939 года. Калі нямецка-фашысцкія полчышчы захапілі карэнную Польшчу і наблізіліся да Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны, савецкі народ падаў руку дапамогі сваім аднакроўным братам. Па распараджэнню Савецкага ўрада Савецкая Армія 17 верасня 1939 года перайшла савецка-польскую граніцу і вызваліла працоўных Заходняй Беларусі ад памешчыкаў і капіталістаў, абараніла ад пагрозы зняволення нямецкімі фашыстамі. Гэтая вестка радаснай маланкай абляцела самыя аддаленыя куткі Заходняй Беларусі. Радасці народа не было канца.

Як суцэльная маніфестацыя і ўсенароднае свята прайшлі 22 кастрычніка 1939 года выбары ў Народны Сход Заходняй Беларусі. Цяжка перадаць словамі, у што ператварылася зала пасяджэння Народнага Сходу, калі абмяркоўвалася пытанне аб дзяржаўнай уладзе. Зала па паўгадзіны і больш няспына скандзіравала: «Мы хочам толькі Савецкую ўладу, мы будзем галасаваць за ўстанаўленне Савецкай улады! Няхай жыве Савецкая ўлада ў Заходняй Беларусі!» З такім жа ўздымам і ўсеагульным лікаваннем былі вырашаны пытанні аб уваходжанні Заходняй Беларусі ў склад Беларускай Савецкай Сацыялі-

стычнай Рэспублікі, пытанні аб канфіскацыі памешчыцкіх зямель, аб нацыяналізацыі банкаў і буйнай прамысловасці.

На Народным Сходзе была выбрана паўнамоцная камісія для паездкі ў Маскву на нечарговую сесію Вярхоўнага Савета СССР, каб перадаць рашэнне і просьбу Народнага Сходу аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад Савецкага Саюза. Нечарговая сесія Вярхоўнага Савета СССР, якая адбывалася з 31 кастрычніка па 2 лістапада, заслухала заяву паўнамоцнай камісіі Народнага Сходу і прыняла закон аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад Савецкага Саюза і ўз'яднанні яе з Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай.

Так была ажыццёўлена мара працоўных Заходняй Беларусі, да якой яны імкнуліся і за якую змагаліся.

Мінула 29 гадоў з таго гістарычнага часу. Працоўныя заходніх абласцей Беларусі з'яўляюцца паўнапраўнымі грамадзянамі Савецкага Саюза. Непазнавальна змянілася аблічча заходнебеларускіх гарадоў. Там расце буйная сацыялістычная прамысловасць.

Змянілася і аблічча вёсак. Ад тых хат з саламянымі стрэхамі, земляной падлогай, падслепаватымі акенцамі не застаўся і следу. Суцэльную электрыфікацыю і радыёфікацыю прынесла Савецкая ўлада ў вёску. Людзі цяперашняй вёскі — гэта людзі суцэльнай пісьменнасці. У іх вялікія заробкі, з кожным днём узрастаюць культурныя і бытавыя патрэбы. Усё больш дзяцей калгаснікаў і рабочых саўгасаў запаўняюць аўдыторыі вышэйшых навучальных устаноў, становяцца кваліфікаванымі рабочымі на заводах і фабрыках, на жывёлагадоўчых фермах і іншых участках гаспадарчага будаўніцтва.

Цяжка пералічыць усе даброты, якія дала нам Савецкая ўлада. Усімі гэтымі дабротамі ў поўнай меры карыстаюцца і працоўныя заходніх абласцей.

А. ФЕДАСЮК,
былы дэлегат Народнага Сходу
Заходняй Беларусі.

Хутка растуць жылыя дамы ў сёлах Гродзенскай вобласці. За два з палавінай гады пяцігодкі хлебаробы атрымалі больш 200 тысяч квадратных метраў жылля. Гэты здымак зроблен ля вёскі Верцялішкі Гродзенскага раёна. Сотні тысяч рублёў выдзяляе штогод на будаўніцтва калгас «Прагрэс».

Фота А. Перахода.
(БелТА).

Прапануем два невялікія апавяданні вядомай польскай пісьменніцы Ганны Кавальскай — аўтара раду аповесцей і навел, выдатнага філалага, знаўцы старажытнай культуры, чалавека глыбокай эрудыцыі і глыбокіх ведаў.

Маладосць Ганны Кавальскай звязана з Львовам, дзе яна нарадзілася. Дэбютавала пісьменніца аповесцю «Каталіна», якую напісала разам з мужам, прафесарам класічнай філалогіі Львоўскага ўніверсітэта. За сваё жыццё яна пабывала ў многіх гарадах Савецкага Саюза і Заходняй Еўропы. З'ездзіла ўзбярэжжа Міжземнага мора. Шматлікія падарожжы вельмі ўзбагацілі далягляд пісьменніцы, дапамаглі ёй глыбока зразумець душы розных людзей, адкрылі невычэрпную крыніцу тэм, думак, што выліліся ў аповесцях, зборніках навел і апавяданняў: «Вялікае выпрабаванне», «Вальборскі вайт», «Астрэй», «На рагатцы», «Груцы», у «Грэчаскіх апавяданнях» і іншых творах.

У часе фашысцкай акупацыі пісьменніца жыла спачатку ў Львове, потым у Варшаве. Дзесяць гадоў працавала ў Вроцлаве. Там выйшлі ў свет «Вроцлаўскія апавяданні» і аповесць «Кляшторная вулчка».

З 1954 года Ганна Кавальская жыве ў Варшаве.

ЦЕШЧА

Ганна КАВАЛЬСКАЯ

Мал. Ю. Пучынскага.

Гелене Багушэўскай

Каляноўская штомесяц прыходзіць да нас на пару дзён шыць і латаць; латання бывае значна больш, чым шыцця, але кабета не моршчыцца, як іншыя швачкі.

— Мяне больш забаўляе, — гаворыць яна, — зрабіць з падзёртага цэлае, чым шыць новае.

Кожны, хто ўпершыню ўбачыць Каляноўскую, заяўляе: «Якая ж яна, мусіць, была прыгожая і прывабная ў маладосці!» Валасы ў яе белыя, як малако, вочы цярылівыя і добрыя, ды, нягледзя-

чы на засмучэнні і клопаты, яна скорая да ўсмешкі. Я ўпэўнена, што Каляноўская больш ад многіх іншых людзей заслугоўвае шчасця. Мне вельмі шкада, што яна марнуецца хадой па хатах і шыццём лахманоў. Праўда, цяжка было б нам абысціся без Каляноўскай, але не лёгка было б і ёй без нас. Каму ж бы яна паскардзілася на сваю Цэсю?

— Можа вы думаеце, што гэты Цэсін Здзіслаў дрэнны альбо ён няветліва абыходзіцца? — гаворыць Каляноўская і рве прасціну, каб сшыць яе з бакоў. — Не. Ён

толькі пакутуе ад таго, што вымушаны размаўляць са мною, як быццам яму шкада часу, які марнуецца на гэту размову. А Цэся, хоць яна і любіць мяне, таксама пакутуе, калі я прыходжу да яе, — баіцца, што яе Здзіслаў будзе незадаволены. Апошні раз, калі я была ў яе, божа, як яна хацела, каб я хутчэй пайшла! Яна звярнула мне цудоўную каву і пірожныя паставіла на стол, сама ледзьве пакаштавала — і ўвесь час зіркае ў акно, ці не вяртаецца выпадкова ён.

— Радасць з дзетаў, кажуць. Годзік было Цэсі, калі памёр мой муж. Але ў маёй Цэсі было ўсё, — апошнія словы Каляноўская вымаўляе зацята, як быццам яна ўсё яшчэ стаіць з немаўляткам на руках насупраць жыцця, страшэнна на гэтае жыццё раззлаваная і пакрыўджаная. — І днём я шыла, і пачах вачэй не зводзіла. Ды што там. Пакуль Цэся была са мною, быў рай. Усе дваццаць пяць гадоў прамільгнулі, як адзін дзень. Як я любіла шыць для маёй Цэсі! Яна заўжды была прыгожа апраўта. Матэрыя, праўда, не дарагая, але на ёй нават звычайны паркаль ляжаў куды лепш, чым на многіх іншых самы дарагі шоўк. А як яна вучылася, настаўнікі не маглі нахваліцца! І дома добрая была. Сакрэтаў ад мяне не мела. Аж да дня, калі закахалася. Як сёння помню, на Купалле было, студэнты арганізавалі экскурсію. Цэся тады была на трэцім курсе хімічнага факультэта. Штосьці неяк позна яна вярнулася дамоў, есці не хацела і ноччу не спала, і з таго часу маёй дачкі як не стала. Ён старэйшы за яе і, здаецца, закаханы ў яе, хоць мяне дрыжкі праймаюць, калі бачу, як ён на яе паглядае.

Каляноўская нахіляецца над машынай і раз'юшана шые. Яе твар моцна ружавее і на фоне сівых валасоў выглядае вельмі прыгожа. Яна падымае вочы — блакітныя,

трохі кплівыя, і раптам, не скончыўшы шва, рве нітку і смяецца. Яна яшчэ можа смяцца.

— Я ніколі ў жыцці так не спяшалася, як тады, калі апошні раз была ў Цэсі. Папарыла сабе вусны той кавою, душылася пірожным. Я ведала, што гэта смачна, але аднолькава добра я магла жаваць паперу. Вы ж ведаеце, што каб жыццё прыйшлося да смаку, нельга занадта спяшацца жыць. Цэся выпытвае, што і дзе я раблю — даўней-то я заўжды, як вярталася з працы, расказвала ёй усё, што і як у доме, дзе я рабіла. Колькі мы рагаталі! Пачала я ёй балбатаць пра нешта смешнае. Мы зноў смяліся, ды так неяк паспешліва, што мяне схпіла ікаўка.

Хтосьці мне аднойчы сказаў: чаго я хачу ад лёсу? Маўляў, мая гісторыя з Цэсай — гэта гісторыя кожнай жанчыны, якая мае дачку. Так, лёгка насміхацца з цешчы. Цешча ж — гэта маці, якая перастала быць патрэбнай. Але ж ці гэтая непатрэбная маці можа забыць, што амаль цудам выхавала дзіця? Дзіця для адзінокай жанчыны — гэта не толькі шчасце, але і часта раскоша. Уявіце сабе, што дзеля сваёй Цэсі я пражыла б другі і соты раз па дваццаць з лішнім гадоў з бяссоннымі ночамі — і што тут многа гаварыць — без жыцця. Калі б так каля каго хадзіць і столькі працы ў нешта ўкласці, то чалавек, мабыць, за гэты час збудаваў бы кафедральны сабор.

Маці не можа прывыкнуць, што калі раней яна была неабходная, то цяпер гэта інакш, што яна не толькі цяпер непатрэбная, але і нават перашкаджае, і сорамна за яе.

Ведаеце, неяк аднойчы ў

нядзелю папоўдні выбралася я да сваёй Цэсі. Купіла сабе новы капялюш і пальчаткі, бо ўжо бачу я сябе вачыма Цэсі і яе мужа. Гляджу, у вокнах святло. У іх на вокнах цудоўныя фіранкі, тоненькія, тоненькія. Прыкмячаю маю Цэсю, яе залатую галовачку. Вось, кажу сабе, маё дзіцятка жыве ў цяпле і асалодзе, як нейкая каралева. Працягваю палец да званка. І... ці вы паверыце, не хапіла моцы націснуць кнопку. Успомнілася мне, як у маленстве Цэся захварэла на дыфтэрыт і я пабегла па доктара і калі вярталася, то таксама баялася пазваніць. Суседка была тады ля Цэсі. І такая туга сціснула мяне за сэрца — дзіва, што як мёртвая не ўпала. Не, не пазваню. Горка мне зрабілася ў роце, быццам я жоўці глынула. Адышла я ад дзвярэй, хацела вярнуцца дамоў, але на гэта не хапіла

моцы. Спынілася на супрацьлеглым баку вулчкі, абaperлася аб плот і пазіраю на гэта жыццё маёй дачкі за акном, такое блізкае, а такое далёкае. Мне чамусьці нават і сумна не было. Мусіць, я доўга так стаяла, бо падышоў міліцыянер і запытаў, што я тут раблю. Што ж мне было яму сказаць, што гляджу на дачку? Злосць узяла мяне, і кажу я яму: «Пачакай, сыноч, і ты будзеш плакаць, калі падрасцець дзеці». Убачыў ён мой заплаканы твар і паціснуў плячыма. А калі на рагу запытаўся ў яго таварыш, што здарылася, ён адказаў: «Нічога, вар'ятка». І пайшоў. Можна гэта і праўда. Бо кажуць, звар'яцелыя няспынна думаюць пра адно і тое ж. Але ж хоць я на працягу дваццаці пяці гадоў думала выключна аб адным, аб Цэсі, тады ніхто мяне вар'яткай не лічыў.

ШЛЮБНАЯ СУКЕНКА

Вярталася я з лекцыі замерзлая і стомленая. Быў ужо вечар, а я ад самай раніцы ўладкоўвала справы ў горадзе. Хацелася як найхутчэй апынуцца дома: між тым, як на тое ліха, не падыходзіла «двойка». Паўночны вечер змятаў з Аджанскай вуліцы пыл, круціў яго перад старажытнымі камяніцамі, якія мы жартам называем «бабульчынымі палацамі», і нёс яго па апусцелым рынку аж да ратушы. На вежы касцёла святой Эльжбеты мігцела рыжае свяцельца.

— Чаму там так свеціцца? — запытала дзяўчына з прадаўгаватым заклапочаным, сумным тварам у сваёй сяброўкі.

— Хіба я ведаю! Мусіць, каб было весялей, — засмялася другая і патрэсла залацістай грывавай.

— Я мяркую, што гэта дзеля аэрапланаў, каб не зачэпіліся за вежу. Лёля, няўжо табе не холадна хадзіць з голай галавой? — пацікавілася дзяўчына з сумным тварам.

— Холадна? Мне? — бландзінка ўзняла здзіўленыя вочы. — Ты, Метка, сапраўдны мярзляк. Памацай, якія ў мяне гарачыя рукі. Адчуваеш? — яна дакранулася далонню да шчакі сяброўкі. — Праўда — гарачыя? Я страшэнна распарылася ў кіно. Добры быў фільм, праў-

да, Метка? Мне хацелася плакаць, калі яна ўцякала ад мужа да каханка. Я ўвесь час думала аб Эдаку, Людвіку і аб сабе. Калі б гэта хто разумны сказаў, што мне рабіць. Эдак ужо зрабіў абвешчэнне аб шлюбе, і ў суботу трэба ехаць да яго маці. У іх ёсць крама з мануфактурай. Эдак мне сказаў: «Возьмеш сабе, колькі хочаш, на сукенку і на вэлюм». Я хацела б мець сукенку такую, — яна паказала рукой, — аж да падбародка, вузкія доўгія рукавы, і каб яна гладка прылягала ў таліі, а потым разыходзілася шырока, вось так, — дзяўчына рассмяялася і зрабіла рух рукамі ў паветры, як быццам па плечы стаяла ў вадзе. — Эдак мне падабаецца. Не магу сказаць, што не. Ён і прыгожы і ўмее паказаць сябе. Але кахаць, то кахаю Людвіка.

— А што, Людвік нічога не ведае? Ён не здагадаецца? — кісла запытала Метка.

— У яго гэтага нават у думках не бывае. Учора пайшла я да яго, каб сказаць, што ды як. Але ледзьве яго ўбачыла, адразу падумала: «Што? За гэтыя анучкі, якія дасць мне Эдак, я павінна адмовіцца ад Людвіка? Ніколі!» Побач з Людвікам Эдак здаецца смешным, надзьмутым і нудным. Усё з Людвікам лёгка і проста. Пайшлі мы пагуляць, Людвік надзвы-

чайна любіць доўгія прагулкі. Ведаеш, за касцёлам Божага Цела ёсць сквер, ці, бадай-што, алея. Растуць там вялізныя платаны, якія так пахіліліся над вадой, што, здаецца, вось-вось упадуць. Помнік ёсць там, хлопец з крыламі на крылатым кані. Хадзілі мы доўга. Людвік гаварыў. Я магла б слухаць яго невядома колькі. Пад нагамі шапацела лісце. Па зямлі поўз лёгкі туман. Паветра было такое лагоднае: гэта толькі сёння пахаладала. Кажу я табе, Метка, хацелася мне плакаць. Думала я сабе: «Ніколі мне не будзе лепей. Гэта найпрыгажэйшая хвіліна ў маім жыцці». Чалавек не ведае — памёр бы ад такога шчасця ў адно імгненне, ці хадзіў бы вось так вечно.

Ён мяне нават не пацалаваў, а толькі глядзеў, ах, Метачка, як ён можа глядзець... І што я, бедная, нешчаслівая, зраблю? Увесь час чакаю, каб хтосьці за мяне вырашыў, каб нешта такое здарылася.

— Выходзь тады за Людвіка, — нецярпліва перабіла яе Метка.

— Бач ты. Лёгка табе казаць. Выйсці за студэнта, што піша вершы! У Людвіка трое малодшых братоў у хаце, а кашулі толькі дзве. Калі я яму не зафундую вячэру, дык галодны ідзе спаць.

— Ты ж, Лёлька, зарабляеш...

— Калі б ён ужо канчаў універсітэт, а не быў на першым курсе, тады іншая справа. Не, нічога не выйдзе. Я

Марыя Біешу

Я ведаю Марыю даўно. Але кожны раз, калі хачу пра яе пісаць, мяне ахоплівае нейкая боязь. Боязь... перад вялікім талентам.

Марыя — чалавек прасты, душэўны. І ніколі не старалася вылучыцца сярод сяброў, знаёмых. Але на сцэне яна заўсёды вылучалася і тут нікому не заставалася нічога іншага, як толькі ганарыцца ёю...

Марыя скончыла кансерваторыю ў Кішынёве. Потым два разы стажыравалася ў славутым тэатры оперы «Ла Скала». Першы раз, калі яна прыехала ў Італію, прэзідэнт тэатра спытаў: чым іменна прыцягвае яе горад Мілан? Яна адказала: «Італьянскай школай».

Прэзідэнт усміхнуўся. Потым папрасіў яе праспяваць што-небудзь.

Марыя праспявала.

Калі яна скончыла, ён ухвальна кіўнуў галавой і сказаў горача, як гэта ўмеюць толькі італьянцы: «Скажыце дзякуй вашай маці! Яна дала вам італьянскую школу».

У той незабыўны вечар Марыя доўга думала над гэтымі словамі.

Мама! Як не хацела яна бачыць сваю дачку артысткай!

Тады ў яе родным сяле Валанціроўцы самым паважаным чалавекам быў аграном. І бацькі марылі, што дачка таксама стане аграномам.

— Ты павінна вырашчаць хлеб, — гаварыла маці. — Хлеб да-ражэй за ўсё.

І пасля заканчэння сямі класаў паслала Марыю ў сельгастэхнікум, які толькі што адкрыўся ў райцэнтры.

Марыі з малых год падабалася музыка. Дома ўсе любілі спяваць: і маці, і бацька, але, як ні дзіўна, яна ніколі не думала стаць прафесіянальнай спявачкай.

«Песня — для забавы, — думала яна, — чалавек павінен мець больш «сур'ёзную» прафесію».

У тэхнікуме Марыя выбрала самую «рамантычную» спецыяльнасць — вырошчваць лес. На працягу трох год вучобы шмат дзён правяла на практыцы. На ўлонні прыроды. У лесе. І часта выпрабавала свае сілы ў сустрэчы з салаўём.

Між тым у рэспубліцы разгарнуліся алімпіяды. Школьныя, раённыя, рэспубліканскія. У адно і тое ж лета Марыя атрымлівае дыплом агранома і грамату аб тым, што заняла першае месца сярод вакалістаў на рэспубліканскім конкурсе. Што рабіць далей? Якім шляхам ісці? Маці ўгаварвала ісці на работу. Прафесары кансерваторыі паўтаралі: «Прыходзь да нас вучыцца».

Спынілася дзяўчына на перакрыжаванні дарог.

З аднаго боку — маці, лес. Яна вырасла ў сяле і палюбіла ўсёй душой сваю прафесію. З другога боку — музыка, песні.

— Даруй, мама, — сказала Марыя. Узяла свой маленькі чама-

данчык і выйшла на дарогу, якая вяла яе ў свет мастацтва. Маці не сказала ні слова. Але ў душу закралася крыўда: вырасла — і вось не паслухала яе... Гэтая крыўда прайшла не адразу...

Марыя падымалася па лесвіцы прафесійнай спявачкі. То па радыё, то па тэлебачанню чужен быў яе голас. Пра яе пішучы газеты, змяшчаюць яе партрэты.

Маці выразае акуратна ўсё, што з'яўляецца ў прэсе, складае ў сшытак і, калі сумее па дачце, адкрывае яго, доўга глядзіць на гэтыя паперкі.

Пасля заканчэння кансерваторыі Марыя Біешу была прынята ў оперны тэатр. Тут яна паяўляецца ў ролі Лізы ў оперы «Пікавая дама», спявае ў «Тосцы», «Яўгеніі Анегіне», «Паяцах». Нарэшце і маці вырашае ехаць у Кішынёў, паглядзець сваімі вачыма, што творыцца там у тэатры, чым займаецца яе дачка...

Марыя выступала якраз у «Тосцы». Яна спявала з такой душой, такім прыемным, пранікнёным голасам, што зала выбухнула апладысментамі пасля першага акта.

«Брава, Марыя! Біс!».

Апладысментамі, кветкі. Зноў апладысментамі.

Марыя, блізкая, такая родная, стаяла, усміхаючыся ад шчасця. А зала не адпускала яе.

У той вечар старая жанчына зразумела: дачка выбрала правільны шлях.

ужо сто разоў пра гэта думала. Чакай, едзе «двойка».

Увайшлі мы ў перапоўнены вагон. Праз трамвайныя вокны я пазірала на адбіткі агеньчыкаў у Одэры і на цёмны масіў будынка ўніверсітэта. Трамвай хутка адвёз мяне ад агеньчыкаў над Одэрам і ад успамінаў. На рагу Паморскай выйшла многа людзей, у вагоне стала больш прасторна. Насупраць мяне зноў апынуліся абедзве дзяўчыны: бурная золатавалосая Лёлька і сумная, кісаватая Метка.

Лёлька нахіліла галаву і патрэсла локанамі. Кандуктар з шэрым ад стомленасці тварам захоплена ўзіраўся ў дзяўчыну. Ён не мог адарваць ад яе вачэй, усё стаяў і глядзеў. А Лёлька ледзь стрымлівалася, каб не зарагатаць; урэшце яна рассмя-

ялася, але прыкінулася, што яе рассмяшыла нейкая аб'ява ў трамваі.

— Глянь, Метка, нешта для мяне: шлюбныя фатаграфіі, — паказала яна на аб'яву і павярнулася да акна. Паправіла валасы над ілбом, аблізала вусны і пачала сачыць за адбітым у шыбе тварам кандуктара. Але ён у той момант лічыў грошы.

Амаль пусты вагон прыехаў пад чыгуначным мостам і спяшаўся да канцавага прыпынку.

— Эдак раіць мне, — зноў загаварыла Лёлька, — каб я пашыла сабе сукенку з белай шэрсці. Ён кажа, што белая шаўковая толькі на адзін раз. Але ж у шлюб уступаюць таксама адзін раз. Праўда?

Метка чысціла пазногці. Лёлька ні разу не зірнула на твар сваёй сяброўкі; калі б

яна гэта зрабіла, то, магчыма, перастала б дзяліцца сваімі думкамі.

Трамвай спыніўся, вагनावажаты адчыніў дзверы і ўвайшоў у вагон. Ён сеў на лавачцы для інвалідаў, зняў шапку, пазяхнуў.

— Ой, як хочацца есці. Закурыць ёсць? — звярнуўся ён да кандуктара.

Аднак ён тут жа забыўся на голад, стомленасць і папяросы. Лёлька з сяброўкай набліжаліся да выхаду.

— Шкада, што такія прыгожыя паненкі пакідаюць нас. А можа паедзем разам у горад? Давязу вас бясплатна, — жартаваў вагनावажаты.

— Добрай ночы! — весела развіталася Лёлька.

— Дабранач! Добрай ночы! — ахвотна адказалі трамвайшчыкі.

Усіх, хто выйшаў, паглынула чорная ноч.

— Метка, глянь, зноў не свецяць ліхтары. Гайда, пайшлі сюды. — Яны зніклі ў цемры, а я спяшалася хутчэй дабрацца дамоў.

Рад павешаных над алеяй лямп выцягнуўся далёка, далёка перада мною. Было пушта. Бледныя лісты клёнаў абсоўваліся зрэдку з галінак і падалі на тратуар. Я павярнула ў цёмную вулачку. Справы золатавалосай Лёлі паглынула цемра. Мяне ж захапіў дом, акружылі дамачадцы. Замест прывітання пачуліся крыкі, што перагарэла лампа на кухні, што пляменнік выбіў шыбу, што прыйшла пасылка з кнігамі, што быў нейкі чалавек з радыё.

Пераклаў з польскай
Пятро СТЭФАНОВІЧ.

* * *

Нядаўна Марыя Біешу была ўдасцена звання народнай артысткі Малдаўскай ССР. На працягу дванаццаці гадоў яна ішла павольна, але ўпэўнена да вяршыні славы, пакуль не была прызнана лепшай Чыо-Чыо-Сан у свеце.

Канцэрты, прэм'еры, гастролі. Усё вышэй і вышэй падымалася Марыя. У 30 гадоў яна стала заслужанай артысткай рэспублікі. У 32 гады — дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

Было б памылкай сказаць, што за гэты час у Марыі не было цяжкіх хвілін. Адночы ў яе прапаў голас. Тры месяцы сачылі ўрачы за ёй. Прыехала маці. Марыя жартавала:

— Ты не хвалойся, мама. Калі што якое, дык буду лес вырошчваць. У мяне ёсць дыплом агранома...

— Што ты, дачушка, што ты...

Нарэшце голас аднавіўся, і Марыя пачала яшчэ больш працаваць.

Асабліва ўпарта працавала яна напярэдадні III Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага. Як вядома, малдаўская спявачка заняла трэцяе месца на гэтым конкурсе.

Гэта быў яе першы поспех на такім адказным экзамене.

Пасля гэтага Марыя пабывала яшчэ раз у Мілане і да міжнароднага конкурсу ў Токіо дасягнула вяршыні выканаўчага майстэрства.

Хоць і тут, у Токіо, ёй было вельмі цяжка. Трыццаць дзевяць лепшых спявацкаў свету прыехалі ўдзельнічаць у конкурсе, прысвечаным слаўтай японскай артыстцы Міура Тамакі.

Сярод іх лепшая Чыо-Чыо-Сан Італіі — Маргарыта Бенеці, слаўтая спявачка з Бразіліі Клара Марысі. Спявачкі з Англіі, Францыі, Японіі і іншых краін. У трэцім туры артысткі паяўляліся на сцэне ў кімано. Малдаўскую спявачку, якая так добра спявала ў двух напярэдніх турах, апранулі ў асабісты касцюм Міура Тамакі.

Пасля канцэрта, калі старшыня журы назваў імя Марыі Біешу першым, глядачы стоячы віталі гэтае рашэнне.

Разам з іншымі салісткамі Марыя рабіла невялікае падарожжа па краіне. На ўскраіне партовага горада Нагасакі, горада, які ў 1945 годзе перажыў трагедыю атамнай бомбардзіроўкі, захаваўся і дагэтуль невялікі домік, у якім, па паданню, жыла Чыо-Чыо-Сан. Марыі Біешу, адзінай са спявачкаў, выпаў гонар спяваць у гэтым доме.

Малдаўская спявачка разам са сваёй украінскай сяброўкай Ламарай Чконія паклала вянок на магільдзвін адважнага савецкага разведчы-

Опера «Тоска» ў пастаноўцы тэатра оперы і балету г. Кішынёва. У ролі Фларыі Тоскі Марыя Біешу, у ролі Скарпіі — народны артыст СССР саліст Вялікага тэатра СССР Іваноў.
Фота Э. Сямёнава.

ка Рыхарда Зорге. А напярэдадні ад'езду на Радзіму іх прыняў міністр Японіі пан Сато. Ён падзякаваў і павіншаваў спявачкаў за іх удзел у гэтым першым конкурсе, аддаў належнае савецкай школе канто.

Даведаўшыся, што Марыя — дачка селяніна, прэм'ер Сато быў крыху здзіўлены. Яму вельмі спадабалася, як яна трымаецца на сцэне, быў захоплены яе высокай культурай выканання і як быццам не чакаў такога адказу. Але Марыя вырасла ў Савецкай краіне, там, дзе любому таленту адкрываюцца шырокія прасторы. Таму для нас — гэта заканамерны поспех.

* * *

Дзе зараз Марыя Біешу? Жыццё спявачкі на колах, яна спявала ў

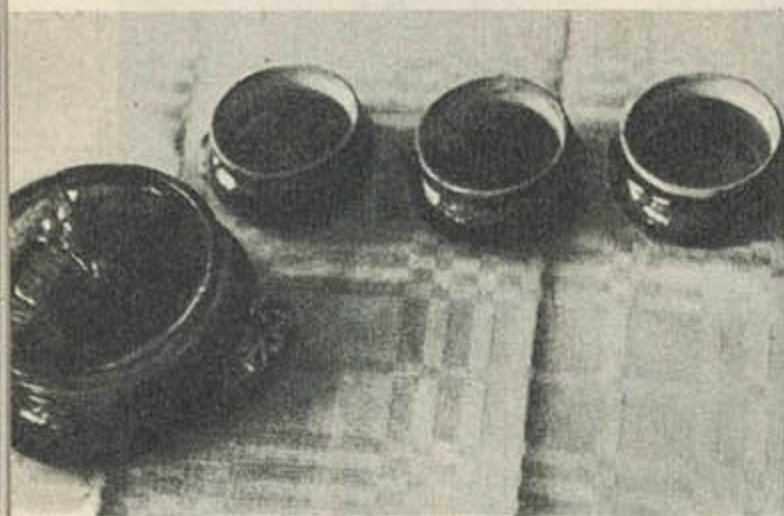
Маскве, гастраліравала ў Венгрыі, у Румыніі. Цяпер раз'язджае па іншых гарадах Савецкага Саюза.

Пасля конкурсу ў Японіі многія тэатры свету зацікавіліся Марыяй і запрашаюць яе спяваць на сваіх сцэнах. Такая прапанова была зроблена ёй у Токіо прадэтаўніком тэатра «Метрапалітэн-опера» з Нью-Йорка. У планах малдаўскай спявачкі некалькі спектакляў у Міланскім тэатры «Ла Скала», гастролі ў некаторых сацыялістычных краінах.

Слава Марыі Біешу ў зеніце. Але дзе б яна ні знаходзілася, на якой бы сцэне ні выступала, думкамі і сэрцам заўсёды будзе з Радзімай, якая выхавала яе.

Людміла РУЖЫНЭ.

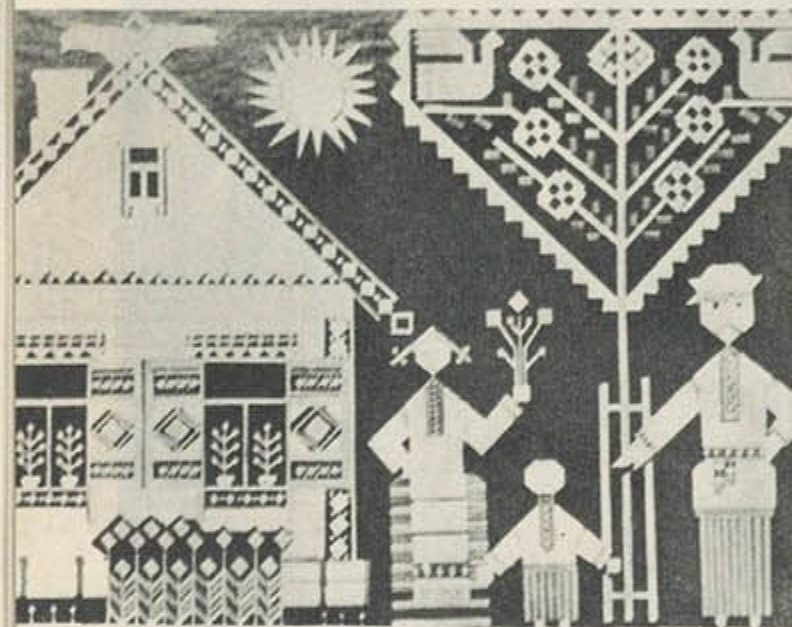
Малдаўская ССР.

Прыбор для мёду. Фабрыка керамікі, г. Івянец.

Вечна Жывое

Фота Ул. Вяхотні.

«Наваселле» — інкрустацыя саломкай. Жлобінская фабрыка інкрустацыі.

«Маладажоны» — выраб з саломкі. Брэсцкая фабрыка.

ДАРАГІЯ чытачкі! Выкіньце з галавы, хоць бы ненадоўга, вашы штодзённыя клопаты, хатнюю мітусню, і акуніцеся ў свет уражанняў, далёкіх ад усяго будзённага, — у свет хараства, усмешкі, прыгожай выдумкі, сакавітага гумару. Я запрашаю вас прайсціся разам са мною па выстаўцы мастацкіх вырабаў беларускіх умельцаў, ва ўпраўленне мастацкай прамысловасці БССР.

Невялікі пакой, цесна застаўлены паліцамі, не ў стане змясціць усю масу экспанатаў. Імі завалены паліцы, яны ляжаць на падаконніку, на падлозе, на сталі, пад сталом. Груды яркіх тканін, вышывак, драўляных статуэтак, вырабаў з керамікі, рэчы, сплеченыя з лазы, мазаіка па дрэве... Сувеніры, якія прапаноўваюць нам беларускія ўмельцы.

З чаго мы пачнем?.. Загадчыца асартыментнага кабінета Вера Міхайлаўна Сташэўская разгортвае перад намі шырокія палотнішчы, затканыя яркім беларускім арнамантам. Гэта накідкі на тахту, замест дывана. Лашчыцы наша вока сакавітая гама колераў, замысловае пляценне ўзору. Колькі вынаходлівасці, тонкага густу, фантазіі!

Так, несумненна, найбольш характэрнае і самабытнае ў творчасці беларускіх умельцаў — гэта ткацтва і вышыванне. Нашы ткачы і даўніх-даўн славіліся сваім майстэрствам. І сёння яны не згубілі ні крупіны з былых традыцый. І вось, цікава зазначыць: хаця ўсе славянскія народы опакон веку займаліся ткацтвам, але ні адзін не пераняў чужых яго нацыянальнаму стылю элементаў.

Бадай-што, толькі адзін агульны матыў стаў за апошнія дзесяцігоддзі для ўсіх аднолькава дарагім, — гэта вобраз голуба, як эмблемы міру. Вось і на гэтых ручніках з Верхнядзвінска на суровым палатне белым шоўкам вышыты галубы ў палёце.

Што яшчэ новага? Вельмі прыгожы сувенір прапаноўваў Навагрудскі прамкамбінат. Невялікае пано, выкананае цісненнем па металу, — серабрысты сілуэт на чорным лакавым фоне. Сюжэт у стылі старадаўняй сельскай ідыліі: юнак найг-

равае на жалеіцы. Так і завецца пано: «Жалейка». Толькі шкада, што навагрудскія майстры абмежаваліся адным гэтым вырабам. Цісненне па металу такая рэдкасць сярод нашых сувеніраў!

Жлобінскія шкатулкі, інкруставаныя саломкай, вам даўно знаёмы. Трэба зазначыць, што яны сталі цікавейшыя па малюнку, больш складаныя па колерах. Інкрустацыя саломкай таксама старадаўняе мастацтва на Беларусі.

А што гэта? Таксама інкрустацыя каляровай саломкай? Але якое хараство! Гэта ўжо нешта новае. Насценныя пано: «Наваселле», «Радасць», «Гаданне на Купалу», «Ткачыха», «Ганчар Лявон»... Іх многа, і ўсе яны на дзіва прыгожыя — быццам пранізаны сонцам, радасцю жыцця. Іх выконваюць тыя ж самыя жлобінскія майстры, але паводле эскізаў мастака Уладзіміра Басалыгі.

А побач, на зграбным кошычку, сплеченым з белай лазы, ляжыць пузатая бутэлька «Белавежскай асобай». Гэты новы сувенір вельмі парадзе нашых мужчын. Жанчыны, мусіць, палічылі б за лепшае купіць адзін толькі кошычак, без бутэлькі. Але асобна іх не прадаюць. Шкада! Кошычкі цудоўныя. Чаму б не выпусціць Баранавіцкай фабрыцы мастацкіх вырабаў пабольш такіх кошычкаў рознай формы і прызначэння?

Аднак, дазвольце, баранавіцкія кошычкі зусім не адзіныя ў сваім родзе. Вось, калі ласка, на наступнай паліцы таксама вырабы з лазы: белыя ажурныя хлебніцы. Так тонка, так акуратна зробленыя, быццам звязаныя на прутках. Як аздобіць накрыты стол такая маленькая, зграбная дэталка! Гэта гомельскія майстры вызначыліся. Ды і гродзенцы не адсталі: яны прапанавалі своеасаблівую галантарэю — жаночыя сумачкі, сплеченыя з каляровай лазы, і нават з металічным затворам і скураной аздобай. Ах, як добра было б, каб не даводзілася шукаць іх днём з агнём!

Па-ранейшаму вельмі прыгожыя мастацкія пано, выкананыя тэхнікай «ін тарсія» (мазаіка дрэвам па дрэву). Іх ства-

«Радасць» — барэльеф. Брэсцкая фабрыка сувеніраў.

«Лявоніха» — чаканены метал па дрэву. Гродзенская фабрыка мастацкіх вырабаў.

рае таленавіты майстар Брэсцкай фабрыкі мастацкіх вырабаў Д. П. Сакажынскі. Яго новыя творы: «На рыбнай лоўлі», «Ля крыніцы», «Луг», некалькі варыянтаў «Брэсцкай крэпасці» зачароўваюць тонкасцю, нават, я б сказала, вытанчанасцю выканання, дзівосным адчуваннем колеру, спалучэння фарбаў. Мастак, захоўваючы прыроднае хараство дрэва, дае яму новае жыццё ў сваіх кампазіцыях, поўных святла, мяккага каларыту.

Радуюць лялькі з саломы, зробленыя на Магілёўскай фабрыцы. Вось цэлая сям'я іх — «Несцерка і дзяцей шасцёрка». Вельмі забавна, асабліва немаўлятка ў калысцы. Усім падабаюцца даволі вялікія саламяныя «бабы» ў яркіх беларускіх андараках. Яны па-свойму дэкаратыўныя і спалучаюцца ўмоўнасцю формы са строгімі лініямі сучаснай мэблі.

Сярод новых экспанатаў шмат дробных драўляных фігурак — вясёлых, яркіх, гарэзлівых: «Цёркін у палон вядзе», «Прадаю лапці!», «Дзед і баба», «Ганчар Якуб» і іншыя.

Жанчын, напэўна, цікавіць: што новага ў адзенні? Вера Міхайлаўна ахвотна дэманструе чароўныя (іншага слова не знайдзеш) узоры вышываных сукенак, сарафанаў, касцюмаў. Іх ствараюць майстры Мінскай і Гродзенскай фабрык мастацкіх вырабаў. Калі два прадпрыемствы, спаборнічаючы, вытанчаюцца ў майстэрстве, нам астаецца толькі радавацца. Будзем спадзявацца, што ўсе гэтыя элегантныя вырабы мы хутка ўбачым у Мінску на прылаўку магазіна «Паўлінка».

Трэба сказаць ва ўхвалу нашым мастакам і майстрам, што сярод беларускіх сувеніраў амаль не было і няма вырабаў, разлічаных на густ «мадэрн». Калі такія і з'яўляліся час ад часу, то нека хутка і непрыкметна знікалі з поля зроку. Пераважная большасць сувеніраў падказана народнай тэматыкай і выкарыстоўвае невычарпальнае багацце фальклорных матываў. Традыцыя жывая, паўнакроўная і радуе сваёй жыццярэдаснасцю.

Тамара ЦУЛУКІДЗЕ

«Бондар Саўна». Жлобінская фабрыка інкрустацыі.

Мама, пачытай!

Мікола АЛТУХОЎ

Лісічкі

Іх сыпнулі з рукавічкі,
Поўнай золата, відаць,
І чырвонамі лісічкі
Пад бярозамі гараць.
Назбіраю поўны кошык
Сярод елак і бяроз.
Мама скажа мне,
Быць можа,
Што я дзіўны скарб прынёс.

Баравік

Штосьці яснавяльможнае
Ёсць у баравіку.
Пнецца ўверх
Да апошняга
І тлусцее ў цяньку.
Ды стаіць, выхваляецца
Недзе ў самай глушы
Тым,
Што ён нараджаецца
У модным капелюшы.

Сыраежкі

Сыраежкай нягоркай
Пачастуецца ўраз
І ліса, і вавёрка,

І, відаць,
Кожны з нас.
Колькі іх каля сцежкі
Чырванее, як мак.
Выгляд у сыраежкі
Гэткі ж слаўны,
Як смак.

Апенькі,
Як пажарнікі,
Палезлі ўверх на пні.

Рыжыкі

Праменіцца лес бясконцы,
А ля залатой сасны,
Нібыта акрайцы сонца,
Рыжыкі
Мне відны.
Я збочваю са сцежкі
Да гэтых грыбоў малых
І шчыраю ўсмяшкай
Адказваю
На ўсмяшку іх.

Апенькі

Дыхнула першым холадам,
І — любя паглядзець —
Бушуе ў лесе полымя,
Каб восень падагрэць.
Глядзі —
У касках бронзавых,
Бясстрашныя ў агні,

Грыбны дождж

Гэты дождж грыбным завуць старыя.
Ты спытаеш:
— А чаму грыбны!
Кроплі паўнаважкія, цяжкія,
Падаюць ля елкі і сасны.
Іх чакае ясень вузлаваты,
Клічуць іх магутныя дубы.
Падаюць не кроплі,
А зярняты,
З іх за лета вырастуць грыбы.

ЭКРАН

Кадр з кінафільма «Шчыт і меч» (2-я серыя «Загадана выжыць»).

«Яшчэ раз пра каханне» — так называецца новая шырока-экранная мастацкая кінааповесць, створаная рэжысёрам Георгіем Натансонам на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыю Эдварда Радзінскага.

У маскоўскім кафэ сустракаюцца двое — сцюардэса Наташа і фізік Еўдакімаў. Першая размова, потым знаёмства, хуткае збліжэнне. І пачаліся іх сустрэчы — лёгкія, ні да чаго не абавязваючыя.

А потым прыйшло каханне — пакутлівае, цяжкае. Каханне, якое прымусіла Наташу быць бясплітнай да сябе і да Еўдакімава.

У ролі Наташы здымалася заслужаная артыстка РСФСР Таццяна Дароніна, у ролі Еўдакімава — акцёр маскоўскага тэатра імя Маякоўскага Аляксандр Лазараў.

Імя мужанага змагаюся супраць фашызму, выдатнага татарскага паэта Героя Савецкага Саюза Мусы Джаліля вядома сёння ва ўсім свеце. Яму прысвечаны п'есы і раманы, вершы і песні, палотны мастакоў і творы скульптараў. І вось цяпер на экраны рэспублікі выпускаецца новая мастацкая кінааповесць «Маабіцкі сшытак», прысвечаная мужнасці і бясперсццю Мусы Джаліля. Карціна створана рэжысёрам Леанідам Квініхідзе на кінастудыі «Ленфільм» па сцэнарыю Уладзіміра Грыгор'ева, Эдгара Дуброўскага і Сяргея Пацяпалава.

У галоўных ролях здымаліся Пётр Чарноў, Айварс Багдано-віч, Азгар Шахіраў, Лайманас Нарэйка.

Цікавая таксама і другая серыя новай шырокаэкраннай мастацкай кінакарціны «Шчыт і меч» («Загадана выжыць»), створанай рэжысёрам Уладзімірам Басавым на кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменнага рамана Вадзіма Кажунікава.

Вайс цяпер яфрэйтар, служыць у штабе «Валі» перакладчыкам начальніка контрразведкі фон Дзітрыха, мае справу з вышэйшай школай разведчыкаў.

Складанае перапляценне інтрыг, падзей, забытанасць узае-маадносін, супрацьборства інтарэсаў... Усё гэта выкарыстоў-вае Вайс, каб хутчэй уздымацца наверх па службовай лесвіцы, разгадваць і зрываць каварныя задумы ворага, шкодзіць яму пры ўсякім зручным выпадку.

Галоўныя ролі выконваюць Станіслаў Любшын, Георгій Мар-тынюк, Валянціна Цітова, Наталля Вялічка, Крысціна Ласар.

Р. КАПЛЯ

Кадр з кінафільма «Маабіцкі сшытак».

ЯНА прывыкала ўжо да разлукі з сынам. Пяць гадоў, як развітаўся ён з бацькоўскім домам і пайшоў з невялікім чамада-нам на аўтобусны вакзал. Ёй так хацелася праводзіць яго ў Слуцк, каб яшчэ хоць крышку пабыць з ім побач, каб паглядзець, на якое месца ён сядзе, каб ведаць, у колькі гадзін адправіўся аўтобус. Усе гэтыя дробязі ёй здаваліся тады надзвы-чай цікавымі, надзвычай важнымі, быццам яны ней-кім чынам маглі ўплываць на лёс яе сына.

— Не трэба ехаць, мама! Аставайся дома, — ласкава, але цвёрда сказаў Коля.

Тады яна не ведала, чаму сын не захацеў, каб яна пра-водзіла яго ў далёкі шлях. Толькі пазней Вольга Ля-вонцеўна здагадалася, што ён не хацеў яшчэ раз ба-

чыць яе слёзы, ён баяўся, што сам не стрымаецца на людзях.

Даўно знікла сынава по-стаць за паваротам дарогі, а яна ўсё стаяла каля весні-чак, і нейкія дзіўныя думкі лезлі ў галаву.

Прысела на лаўку, і нека само сабою прыгадалася тое, што ўрэзалася ў па-мяць на ўсё жыццё. Яна ўспомніла жудасны дзень 23 лютага 1943 года.

Каля вёскі Жылін-Брод партызаны раніцой зрабілі засаду і знішчылі тры ня-мецкія аўтамашыны з салда-тамі. Семдзiesiąт фашыстаў асталіся ляжаць на дарозе. Ніводнаму не ўдалося ўця-чы. А назаўтра наляцеў кар-ны атрад фашыстаў. Факе-ламі запалалі вёскі Перахо-ды, Беразінец, Круш-нік, Лявішчы, Гандарэва, Чырвоная Старонка, Палі-

АД ЧАЛАВЕКА

Рэпартаж з дзвюх сталовых

Карэспандэнты — жывыя лю-дзі, і ў камандзіроўках яны за-ходзяць у сталовыя і без ні-якай асаблівай задумы — про-ста так, паабедаць, напрыклад. Так было і на гэты раз. Мы прыехалі ў Глуск...

Прызнацца, прагаладаліся, і прама ад аўтобуснай станцыі пайшлі абедаць. Вялікая зала не так даўно пабудаванай ста-ловай (дарэчы, адзінай у рай-цэнтры) сустрэла нас нейкай няўлоўнай, казённай шэрасцю. Яна ішла ці то ад даўно нямы-тых або дрэнна памытых вок-наў, ці ад мокрых цырат на сталах, ці — і, пэўна, гэта галоў-нае — ад велізарнай чаргі ля буфета. Але нічога не зро-біш — выбару няма, і давялося таксама цярдліва, крок за кро-кам, пасоўвацца разам з гэтай чаргой да раздатчыцы.

Па «дарозе» быў час ужо добра аглядзецца і самым ста-ранным чынам вывучыць і ме-ню і дадатак да яго, тое, што стаяла на буфетных паліцах. Толькі што ж тут вывучаць? Па-спрабуйце здагадацца па ме-ню, што зараз — зіма, лета ці вясна. Цыбулі зялёнай няма. Салаты з капусты няма. Гурка-мі ці памідорамі нават і блізка не свеціць. Кампоты, свежыя фрукты ў сярэдзіне ліпеня — ого, чаго захацелі! Толькі адзін стары знаёмы па далёкіх пас-ляваенных часінах, сіняваты кі-сель з канцэнтрату, ганарліва запоўніў усю паліцу. А ў ме-ню — таксама стары малапры-

емны знаёмы — класічны шні-цэль, і яшчэ — здаецца, з той жа самай патэльні — біфштэкс.

Без абеды, на жаль, не пра-жывеш. Напоўніўшы талеркамі паднос, як і ўсе, мы накіравалі-ся да сталоў. І тут... мы зразу-мелі, чаму так цярдліва і маў-кліва стаяла ля буфета чарга. Людзі рыхтаваліся перанесці больш цяжкае выпрабаванне і бераглі свае нервы. Не, гэта вы-прабаванне не на жарт — з'есці белы недасмажаны хек, з'есці гэтую халодную, як з ледніка, бульбу, гэты «класічны» шні-цэль, тонкі, як падэшва, і жор-сткі, як падэшва.

— Калі ласка, папрасіце за-гадчыка...

Аднекуль з глыбіні сталовай да нас цішком, быццам пад-краўшыся, падышоў чалавек. Па знешняму выгляду яго не так лёгка можна было прызнаць за загадчыка прадпрыемства гра-мадскага харчавання. Хмура пазіраў: «адкуль, маўляў, з'яві-ліся такія патрабавальныя асо-бы?», і на яго даволі даўно не голеным твары толькі паступо-ва (пасля таго, як мы патраба-валі кнігу скаргаў) гэты выраз змяніўся іншым. Цяпер здава-лася, быццам добрага дзядулю пакрыўдзілі няўдзячныя ўнукі.

— Ну, за што вы нас крыў-дзіце? Ніхто ж больш не скар-дзіцца. Вунь, бачыце, усе ядуць... Рыба сырая? Бо яна бы-ла замарожаная (!!). Бульба ха-лодная? Бо яна ж астывае...

Можна і сапраўды мы «занад-

М А Ц І

караўка. Яны былі спалены разам з жыхарамі. У агні загінулі сотні жанчын, дзяцей, старых. Такі ж лёс напаткаў і вёску Краснае, дзе жыла тады з мужам Вольга Лявонцеўна. Муж якраз паехаў па сена, а ёй і яшчэ некалькім жанчынам удалося вырвацца з рук карнікаў. Яны кінуліся ў лес.

Стаяў пякучы мороз. Снег — да пояса. Вольга Лявонцеўна асабліва пакутавала. Яна была цяжарная і хутка змаглася. Бегчы не было сіл, і яна, як падстрэленая, апусцілася на калені. І тут пякучы боль пранізаў яе з ног да галавы.

Не было каму памагчы.

Панура, у глыбокім маўчанні стаялі высокія сосны, дзесьці захлабавуся кулямёт, гримелі вінтавыя стрэлы. Вольга кінула на снег нейкую старую адзежыну і скурчылася на ёй. Побач тапталіся знаёмыя жанчыны, махалі рукамі, крычалі.

Цэлыя суткі пралажала Вольга Сакалоўская на снезе. Жанчыны загарнулі дзіця, укрылі ўсім, што толькі знайшлося.

Разам з партызанамі яны няспынна рухаліся па лясных дарогах, каб адарвацца ад праследванняў фашыстаў. Ведалі: калі трапіш у рукі катаў — расстраляюць на месцы. Часта не было маг-

чымасці распаліць вогнішча, і Вольга снегам мыла пялёнкі і на сабе сушыла.

Амаль паўтара года, да самага прыходу Чырвонай Арміі, не давялося ёй ніводнага дня пабыць з маленькім Колям у хаце. Зімою вакол вогнішча нацягвалі коўдры, каб укрыцца ад халоднага ветру, і купалі малага. А летам кожны куст быў родным домам.

...Часта ў невялікі домік, што на ўскраі вёскі Палікараўкі, заходзіць паштальён. Яго крокі, як і крокі сына Мікалая, заўсёды адрознівае Вольга Лявонцеўна, і неяк сэрцам беспамылкова здагадваецца, калі лістаносец уручыць толькі газету, а калі паштоўку ад сына.

Не ашукала яе прадчуванне і на гэты раз. Знайшла акулёры, прабегла па роўных радках пісьма, і твар яе

асвятліўся шчаслівай усмешкай. Мікалай паведамляў, што паспяхова вытрымаў уступныя экзамены і стаў студэнтам-завочнікам Краснаярскага політэхнічнага інстытута. Два гады назад ён паспяхова скончыў ваеннае радыётэхнічнае вучылішча і зараз служыць у Савецкай Арміі ў званні тэхніка-лейтэнанта. Даўно ён выношвае мару стаць інжынерам-канструктарам радыёпрыбораў і апаратаў, такіх, якімі абсталяваны касмічныя караблі. Гэтая мара становіцца явай. Сёння лейтэнант Мікалай Сакалоўскі вучыцца на першым курсе канструктарскага аддзялення радыётэхнічнага факультэта.

Дык як жа не ганарыцца такім сынам Вользе Лявонцеўне Сакалоўскай!

М. КРІВАЛЬ

Слуцкі раён.

ІДЗЕ...

та многага захацелі», вось жа людзі не скардзяцца, не абураліся, моўчкі ядуць і гэтак жа моўчкі пакідаюць сталовую, і назаўтра прыходзяць зноў, і план — а гэтым загадчык пахваляецца асабліва — выконваецца кожны месяц.

Так бы, мабыць, і забылася б гэтая сталовая, непрыемны абед, загадчык і маладзенькая дзяўчына-повар, у якой таксама ад крыўды на нас дрыжэлі ружовыя, амаль дзіцячыя вусны — «я толькі некалькі дзён тут працую, я стараюся...» — трэба быць жалезным чалавекам, каб не паспачуваць ёй. І не з'явіліся б гэтыя радкі, і падумалася б: можа сапраўды вінаваты ўмовы, вінаваты нейкія «аб'ектыўныя» цяжкасці, у якіх з налёту не разбярэшся.

Але наша камандзіроўка працягвалася. І зноў — жывыя ж людзі — мы трапілі ў яшчэ адну сталовую.

Можа па закону кантрастаў, але адразу ж мы асабліва востра адчулі розніцу. Чысціня. Белыя сурвэткі, пакрытыя тонкай празрыстай цыратай. Белыя, «хатнія» фіранкі на вокнах, кветкі на сталах. Буфетныя паліцы перапоўнены, і яшчэ нават не заглянуўшы ў меню, можна выбраць сабе ўсё, што пажадаеш: самыя разнастайныя салаты, і гуркі, і памідоры, і капуста, і леча. Апетытныя кавалкі рыбы, таго ж самага хека, што і ў Глуску, з той жа самай, пэўна, базы. Але якая розніца! Па-

хатняму прыгатаванае, вымачанае ў марынадзе філе селядца, поўны набор усіх малочных страў. Не хочацца занадта захапляцца кулінарыяй, каб у чытачоў не склалася ўражанне, што мы такія ўжо аматары смачна паесці. Справа тут не ў нас. Але, па шчырасці сказаць, мы ад душы парадаваліся за тых, каму даводзіцца кожны дзень наведваць сталовую № 1 горада Бабруйска.

Пры ўваходзе — маленькая катэілевая зала. Калі ласка, да вашых паслуг чорная кава з марожаным. І тут жа, пры ўваходзе, сціпляя аб'ява: бюро добрых паслуг сталовай дастаўляе на дом абеды для хворых і інвалідаў. А высока над дзвярыма надпіс: «Калі ласка, наведайце нас!»

Ад першых да апошніх крокаў ён не ашуквае вас, гэты надпіс. Вам прапануюць тут прыгатаваныя па-хатняму (заўважце, мы некалькі разоў падкрэсліваем гэта слова — па-хатняму, бо лічым гэту якасць адной з самых адметных у сервісе сталовай) супы, баршчы, заціркі, прапануюць дванаццаць другіх страў. Выбірайце ўсё, што вам да спадабы: эскалопы, мяса па-беларуску, сырнікі, бліны, рыбу, самыя разнастайныя гарніры, выбар багацейшы, чым у рэстаране. А пакуль людзі абедуюць, дзяўчаты-прыбіральшчыцы раз-пораз праходзяць паміж сталамі і па меры вызвалення талерак прыбіраюць іх. Казка, ды й годзе!

— Калі ласка, папрасіце загадчыка...

Яго знайшлі не адразу, ён быў заняты сваімі тэрміновымі загадчыцкімі клопатамі. Але калі ён падышоў да стала, сум-

нення не магло быць: так, гэта загадчык сталовай, чыста апрачнуты, ветлівы, заклапочаны сваімі справамі гаспадар грамадскай кухні размаўляў з намі.

— У чым ваш сакрэт, Зіновій Маркавіч? Чаму ў іншых сталовых яшчэ не заўсёды вось так, як у вас? Магчыма, у вас асаблівыя ўмовы, іншая калькуляцыя, лепшыя пастаўшчыкі? Ці яшчэ што-небудзь «іншае» і «лепшае»?

Мы не вытрымалі, расказалі яму пра сталовую ў Глуску. Яго кампетэнтная думка магла б павярнуць гэты наш артыкул на іншы лад, і мы б пачалі шукаць тыя «аб'ектыўныя» прычыны, якія перашкаджаюць некаторым нашым сталовым, у тым ліку і глускай, разнастайна і смачна карміць людзей.

— Гультай ён, загадчык той глускай сталовай, вось што я вам скажу. Даруйце за рэзкае слова, але гультай і абібок. Вось і ўвесь сакрэт.

І мы паступова разам з Зіновіем Вішнецкім пачалі высвятляць і разбіраць па пунктах, чаму «гультай» і «абібок». Прадпрыемствам грамадскага харчавання дадзена цяпер права самастойна рабіць закупкі прадуктаў у суседніх саўгасах, калгасах і нават на рынках. Першая ранняя гародніна, садавіна, ягады з'яўляюцца або не з'яўляюцца ў меню толькі ў залежнасці ад клопатаў загадчыка. Гэта адно. Другое — мяса. Можна скардзіцца на мясакамбінат за біфштэкс і шніцэлі, якія нагадваюць падэшву. А можна па запатрабаванню сталовай браць у натуральным выглядзе мяса на камбінаце і гатаваць тыя стравы, якія сталовая лічыць патрэбным. Вось

адкуль і эскалопы, і мяса па-беларуску, і многія іншыя стравы, якімі пачастуюць вас у сталовай № 1. Гэта ўжо клопат загадчыка і яго памочнікаў. Іх уласны сакрэт.

...Ён прыходзіць у сталовую, «сваю» сталовую, — бо 16 гадоў жыцця свайго аддаў ёй, — на досвітку і пакідае яе позна ўвечары. Ён сам, загадчык, ідзе кожную раніцу на рынак і выбірае там усё лепшае, для «свайго» сталовай. Ён даражыць і ганарыцца кожным удзячным словам, якое запішуць наведвальнікі ў кнігу прапанов, і кожная заўвага, скарга з'яўляецца тут ледзь не падзеяй.

У яго таксама маладыя памочнікі, малады загадчык вытворчасці, маладая дзяўчына-повар Аня Лацук, маладыя прыбіральшчыцы. Але тут адбываецца тое своеасаблівае выхаванне, якое ідзе перш за ўсё ад уласнага прыкладу.

Усё ідзе ад чалавека, і добрае, і дрэннае. Старая, вядомая ісціна. Але часам яна яшчэ раз вось гэтак заявіць аб сабе ў такой праявінай і неабходнай людзям справе, як грамадскае харчаванне.

У Мінску нас чакаў «прыемны» сюрпрыз. Загадчык глускай сталовай тэрмінова рэагаваў на нашу скаргу: повару аб'яўлена вымова... Уяўляем сабе, як зноў дрыжэлі ад крыўды бедныя дзіцячыя вусны маладзенькай дзяўчыны-повара! Не, мы не хацелі крыўдзіць вас, дзіцячыя вусны. Мы разумеем: вам проста не пашанцавала... Як, дарэчы, і жыхарам Глуска.

А. УЛАДЗІМІРАВА,
Ул. ВЯХОТКА

ЖУРНАЛНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ

Паўлюк Прануза. Родныя мясціны. Паэт Паўлюк Прануза — прадстаўнік таго пакалення беларускіх літаратараў, якое прайшло праз усе выпрабаванні суровых ваенных дзён. Ён прымаў удзел у баях на Бранскім, Цэнтральным і Першым Беларускамі франтах, штурмаваў рэйхстаг.

Не экскурсантам, а салдатам. Абпаленым агнём баёў. З гранатамі ды аўтаматам. На дах рэйхстага я ўзышоў, — пісаў ён у вершы 1945 года. У зборнік увайшлі лепшыя вершы, напісаныя паэтам за шмат гадоў творчай працы.

Віктар Карамазу. Падранак. У першую кнігу журналіста Віктара Карамазова ўключаны аповяданні і лірычныя дзеньнікі. Падзеі, пра якія расказваецца ў творах, адбываюцца ў нашы дні. Усіх герояў кнігі аб'ядноўвае любоў да Радзімы, павяга да яе сілы і характара.

Віктар Шымук. Свіцязьніскія хвалі. З цеплым пачуццём расказвае аўтар пра свае родныя мясціны, пра легендарнае возера Свіцязь, пра землякоў — людзей працы і подзвігу. Вершы В. Шымукі вызначаюцца свежасцю вобразаў, напеўнасцю.

Міхаіл Герчык. Аповесць пра залатую рыбку. Аповесць Міхаіла Герчыка — пра верную дружбу, якая памагла герою аповесці — Сашку знайсці сваё месца ў жыцці.

УСЁ ПРА БЕЛАРУСЬ

З першага сакавіка сёлета года ідзе падпіска на Беларускую Савецкую Энцыклапедыю. Гэтае выданне выпускаецца ў рэспубліцы ўпершыню. Яно будзе найбольш поўным дэдачным дапаможнікам, які шырока асветліць пытанні эканомікі, навукі і культуры Беларускай ССР. У БелСЭ плануецца змясціць больш 45 тысяч розных артыкулаў на самыя разнастайныя тэмы.

Падпісвайцеся на Беларускую Савецкую Энцыклапедыю!

У сям'і мама, тата і двое хлопчыкаў. Старэйшаму — дванаццаць, малодшаму — пяць гадоў. З малодшым пакуль што ніякіх трывог, ды і старэйшы, відаць па ўсім, мілы, прыветны, шчыры. І да апошняга часу непакідаў толькі адным: не любіць чытаць. Але мама не адступае, сама чытае яму, усялякімі прайдамі і няпраўдамі прымушае сесці за кнігу.

Паўтараю, усё ў сям'і ідзе найлепшым чынам. Кожную нядзелю з мамай і татам абодва сыны і іх дружбкі накіроўваюцца ў горы. Гэтыя маленькія паходы — што тыднёвае свята для дзяцей і дарослых — і, здавалася б, павінны былі стаць той школай сапраўднага таварыства, у якім, уласна кажучы, і заключаецца маральны сэнс сапраўднага турызму.

Але тут і пачынаецца праславуе «аднойчы», тая блытаніна, якая прымусіла маму ўзяцца за пяро і прасіць парады ў рэдакцыі. Дык вось:

«Аднойчы я пайшла ў горы без мужа, з Сярожам і малодшым сынам. Прайшлі прыблізна з кіламетр, і я папрасіла Сярожу ўзяць у мяне рукзак. І ён (я вушам сваім не паверыла) адмовіўся гэта зрабіць.

Тады я загадала яму. Але твар у яго быў такі злосны і незадаволены, што я дала яму дваццаць капеек і загадала адпраўляцца дадому.

Увечары ў нас адбылася кароткая размова. «Сярожа, — сказала я, — з сённяшняга дня я буду памагаць табе гэтакаса, як ты памог мне несці рукзак». Рабыла быць стойкай: перастала яму чытаць, мы ўжо не робім разам урокі. І вось літаральна ўвечары руйнуюцца нашы адносіны. Усяго тыдзень мінуў, а мы сталі ўжо чужымі людзьмі. І мне так страшна: сваімі рукамі разбураю будынак, які ўзводзіла столькі гадоў. А раптам я раблю няправільна? А што, калі я наогул выхоўвала яго не так, як трэба? І ў чым? І, значыцца, з маленькім у мяне таксама штосьці не так?».

Пісьмо вельмі сур'ёзнае. І, скажам прама, не з тых, што пачкамі кладуцца на рэдакцыйныя сталы. Хлопчык яшчэ не зрабіў ніякага злачынства. Увогуле ён нармальна вучыцца, нармальна сябе паводзіць. Куды часцей здараецца чытаць пра тых, хто ўжо ступіў на нядобраю сцежку, і маці ў адчаі аглядаецца назад (а то і на бакі), хочучы ўгледзецца, знайсці той пункт, з якога пачалося падзенне.

Тут нічога такога няма. Некаторыя чытачы нават паціскаюць плячыма ў недаўменні: вось яшчэ, маўляў, знайшла повед біць трывогу. А мне здаецца, повед ёсць, і вельмі сур'ёзна. Чулая маці ўлавіла сімптомы ўшчэрбнасці сына і шукае сродак ад яе пазбавіцца, прычым сродак абавязкова хуткадзейны.

Мне асабліва блізкая ў яе пісьме тая нотка незадаволенасці сабою, сваімі выхавальскімі намаганнямі, у якой, думаецца, і закладзена зярнятка поспеху ў будучыні. Аднак адно месца здаецца незразумелым: «вушам сваім не паверыла», — пачуўшы адмову хлопчыка несці рукзак. Як жа так? Цяжка сабе ўявіць, што нічога падобнага не здаралася раней. Так і хочацца спытацца: а ў папярэдніх паходах як было? Можна, рукзакі неслі тата з мамай, а дзеці ішлі ўлегцы, і лічылася, што так яно і павінна быць. Бо чамусьці пытанне наконт рукзака паўстала ўжо ў гарах, калі частка шляху была пройдзена. А як жа магло здарыцца, што з дому выйшлі, не размеркаваўшы ношы? Значыцца, звычайна так і бывала. Напэўна, тут якраз і хаваецца памылка.

У мяне ёсць знаёмая сям'я. Таксама мама, тата і двое сыноў, і таксама заўзятыя турысты. І вось ва ўсіх паходах ад непрыемнага абавязку цягнуць груз вызвалена толькі мама. Тата і абодва хлопчыкі абавязкова нагужаны. Ну, вядома, тата стараецца неўпрыкметку зрабіць так, каб меншаму даць лягчэйшы груз. Але ўвесь быт гэтай сям'і пранізаны адным прынцыпам: мы, мужчы-

ны, абавязаны ўзяць на сябе ўсё самае цяжкае, з чым звязана ўсякае сямейнае жыццё, няхай сабе далёкі паход ці прыбіранне ў хаце. І хлапчукі растуць рыцарамі. Яны проста не ўяўляюць сябе ў такой сітуацыі, каб не толькі мама, любая жанчына ішла чым-небудзь нагужаная, а яны б спакойна шыбавалі побач. Гэта для іх немагчыма.

І тут, па-мойму, галоўная заслуга бацькі. Ненавязчыва, не на словах — на справе ён паказвае хлапчукам, што азначае быць мужчынам, у чым сутнасць мужчынскай годнасці. Мама не можа цягнуць бульбу з рынку, сетку са слоікамі на прыёмны пункт, клунак з бялізнай у пральню. Мама цяжка мыць падлогу ці праціраць вокны, маме трэба памачы прапаласкаць фіранкі і павесіць іх. «Памажы маме!»

Таму я і не магу паверыць, што выпадак з Сярожам быў самым-самым першым гromам сярод яснага неба. Штосьці, мусіць, накоплівалася гадамі і проста набыло для мамы вось такую ўжо вельмі яскравую, нечакана агідную форму.

Вось я пішу зараз і прыпамінаю такі малюнак. Ідуць на каток мама з сынам. І мама чамусьці нясе ягоныя канькі, а хлопчык бяжыць наперадзе, падкідаючы нагой лядзяшку. Напэўна, тая ж самая мама, праводзячы сыночка ў школу, цягне яго партфель. Скажаце, глупства, дробязь? Цяжар невялікі? Якая розніца? Не, розніца ёсць. Нават зусім маленькі хлопчык, калі нармальны мужчынскі інстынкт не запушчаны ў ім, а падтрыман, замацаван, не можа дапусціць, каб сумка з батонам апынулася ў мамай руцэ.

— Дай мне, я панясу! — вось норма.

— Не трэба, сыноч, ты бяжы так, а то яшчэ ўпусціш, выпэчкаеш, — вось пакуль яшчэ мізэрнае адхіленне ад яе, і яно непазбежна адгукнецца ўжо ў нечым большым.

І, паўтараю, рашаючая роля тут за бацькам.

І Сярожаваму тату, напэўна, ёсць над чым задумацца: можа стацца, недзе, калісьці, мог сын нешта такое падобнае падгледзець, засвоіць, можа не ўсё правільна ў сямейным укладзе, трэба штосьці перабудаваць.

І, вядома, з сынам не столькі мама павінна пагаварыць, колькі бацька. Згадзіцеся, ёсць нешта зняважлівае для жанчыны (нават калі гутарка ідзе не пра мужа, а пра сына) у неабходнасці патрабаваць павагі да самой сябе, аблегчыць сваю ўласную ношу.

А вось бацька з сынам можа пагутарыць інакш, па-мужчынску: «Як жа ты, сыноч, дапусціў, каб мама несла цяжкае? А я думаў, што на цябе можна спадзявацца. Другім разам нізашто яе з табой не пушчу».

І вось такую форму, калі хочаце, самую адчувальную, на маю думку, павінна было прыняць пакаранне. Бо ў наступную нядзелю сям'я зноў збіраецца ў горы. Вось тут тату якраз будзе дарэчы сказаць: «Гэта панясу я, гэта — наш маленькі, а табе, Сярожа, бадай-што, нічога не трэба, ты ж у нас слабенькі, хутка стамляешся. Ну, нічога, мы з тваім братам управімся і без цябе».

Вядома, я прапаную толькі схему. Але, наколькі магу меркаваць з уласнага вопыту назіранняў за хлапчукамі, яна павінна даць вынік. Амаль напэўна. Бо тут стаўка на мужчынскае самалюбства, і гэта не можа не закрануць яго.

Ну, хіба можна ў такой найтанчэйшай галіне выхавання дзяцей дзейнічаць паводле прымітыўнай трамвайнай логікі: ты мне наступіў на нагу, дык давай і я цябе штурхану, ды як мага балюча. А між тым у Сярожавай маці адбылося якраз так. Ёй трэба даказаць сыну, што адмова ў дапамозе таварышу — злачынства. Але ж і яна сама робіць цяпер акурат таксама. Дык што ж, рабіць дабро трэба толькі таму, хто і табе робіць адпаведныя паслугі? І калі Сярожа ў будучым не адмовіць маме ў просьбе памагчы, дык, магчыма, не столькі таму, што адчуе такую дапамогу, як уласную, ма-

Пакрыўдзілася...

Фота С. Еўдакімавай.

ральную патрэбу, колькі таму, што будзе памятаць, як гэта непрыемна — пазбавіцца ўзаемнай падтрымкі.

Можа стацца, я і памыляюся, але веру ў дзейнасць толькі аднаго выхаваўчага прыёму — прыклад і яшчэ раз прыклад.

Я прыгадваю, што, калі ў школе мне здаралася наткнуцца на грубасць вучня, я тут жа становілася адмыслова, падкрэслена ветлівай, і, як гэта мне заўсёды здавалася, гэта дзейнічала безадмоўна. Наадварот, рэзкасць у адказ, колькі мне даводзілася назіраць, тут жа выклікала ланцуговую рэакцыю ўзбуджэння, раздражнення, злосці. І спыніцца ўжо вельмі і вельмі цяжка.

Баюся, што і з Сярожам можа так здарыцца. Ужо цяжка падысці да мамы. Ужо немагчыма прынесці ёй прадукты з магазіна, прапанаваць сваю дапамогу, скажам, у прыбіранні кватэры. Хлопчык баіцца, каб гэта не выглядала падлізваннем, спробай зарабіць гэтакім чынам не прыхільнасць маці, не — яе дапамогу ў школьных справах. Паміж мамай і сынам утварылася ўжо нешта накшталт шчыліны. Яна можа ператварыцца ў бездань, якую цяжка будзе пераступіць. Значыць, трэба як найхутчэй перакінуць цераз яе мосцік. І лепей за ўсё пабудаваць яго з добрага разумення і спагады.

І. АУЧЫНІКАВА.
[З часопіса
«Семья и школа»].

ТАТА, МАМА,

На чацвёртым паверсе ляснула фортка, і ў шэрую цемню двара паляцеў звонкі хлапачы голас:

— Тата, мы спаць кладземся. Вячэраць ідзі.

У альтанцы, дзе цмяна мігцеў электрычны ліхтар, засмяяліся. Нездаволены мужчынскі голас адказаў:

— Зараз іду. Партыю даб'ём.

Так паўтараецца кожны вечар. Да цёмнага цмяна ў нашым двары даміношнікі «забіваюць казла». А апошнімі днямі і цемра не замінае — прыстасавалі ліхтар. Да «казлятнікаў» прызвычаліся, у іх нават балельшчыкі паявіліся — і дарослыя і падлеткі.

Некаторыя жанчыны абураюцца. Некаторыя дзіўляцца: і як гэта ім не абрыдла кожны вечар адно і тое самае? Трэція не пагаджаюцца ні з першымі, ні з другімі: гульня не шкодная, даміно і ў магазінах прадаецца, і ў парку яго напакат даюць. А што кожны вечар «забіваюць», дык гэта ж, як ні кажы, лепей, чым бы яны дзесьці «на траіх скідваліся».

ДВА ВЫХАДНЫЯ

І на самой справе, ну што тут кепскага? Гульня не забароненая, на свежым паветры, і зноў жа — адпачынак.

За доўгімі сталамі пад духмянымі соснамі парку імя Чэлюскінцаў дружна стукаюць даміношнікі. Шмат пажылых, ёсць і маладыя. А побач сядзіць хлапчук гадоў пяці-шасці і назірае за гульцамі. Назірае без цікавасці, панура. Я загаварваю з ім. Ён ахвотна адказвае.

— Чаму не ідзеш на дзіцячую пляцоўку?

— Дык я ж тату чакаю. Вунь ён, у клятчастай сарочцы. Скажаў — дзве партыі згуляе, толькі таго лысага ў акулерах прыб'е — і ўсё. Ён татаў стары супраціўнік.

Хлопчык круціцца на лаўцы і з крыўдай дадае:

— Пяць разоў ужо згуляў, а ўсё не кідае. Злуецца — мусіць, прайграе.

Потым Алежка расказвае, што ён ходзіць у садзік, а сёння ў яго выхадны. У таты і мамы таксама выхадны. Мама паслала іх у парк, а сама прыбірае кватэру, а яшчэ на рынак пойдзе.

— А заўтра вы, пэўна, усе разам у парк пойдзеце? — пытаюся я ў гаваркога субяседніка.

І АЛЕЖКА

— Мы за горад сабраліся, але дзядзька Мікола тату на рыбалку бярэ. А мы з мамай у парк пойдзем, на ракетаплан. А потым мыць бялізну будзем. Ведаеце, у нас машына ёсць, якая сама мые...

Алежка расказвае і расказвае. А я гляджу на даміношнікаў і думаю: у кожнага дома, напэўна, сям'я. Жонкі ў свой выхадны знаходзяць дзесяткі хатніх спраў. Ці варта здзіўляцца, што ў іх іншы раз не хапае часу на кнігу, кіно, тэатр, што яны стомлена адмахваюцца ад соцень «чаму» сваіх Алежкаў.

Алежкава мама, напэўна, здаволеная: сын і муж гуляюць у парку. Здаволены і тата — можна спакойна «забіць» партыю ў даміно. Не вельмі здаволены Алежка: на ракетаплан адзін не пойдзеш, значыць, сядзі і чакай, пакуль тата «прыб'е» лысага ў акулерах. А потым на ракетаплан будзе чарга і тата не захоча стаяць...

Стукаюць даміношнікі. І асабліва заўзятая ў суботу і ў нядзелю. Стукаюць два выхадныя дні, ацэненыя людзьмі пры пераходзе на пяцідзёны тыдзень, як вялікая палёгка.

Пяцьдзесят пяць мільёнаў савецкіх людзей працуюць па новаму рэжыму. Эканамісты падлічылі: вытворчасць у выйгрышы. Ад двух выхадных павінен мець выйгрыш і чалавек — гэта ж велізарныя магчымасці для разумнага

і здаровага адпачынку, для выхавання нашых дзяцей, для павышэння культурнага ўзроўню, усебаковага развіцця.

У пятніцу канчаецца змена, у чалавека два выходныя. Як ён выкарыстоўвае свой вольны час? Прыпамінаецца, выдатны педагог Ушынскі гаварыў: у чалавека псуецца галава і сэрца, калі ён не ведае, што яму рабіць у часы адпачынку.

У летні перыяд кожную суботу ідуць з пасёлка трактаразаводцаў 18—20 машын. Рабочыя і служачыя едуць адпачываць. У іх ёсць свае любімыя месцы—рака Нёман, Мінскае мора, Смалявіцкі раён.

Едуць на загародныя турысцка-аздараўленчыя базы рабочыя і служачыя аўтазавода, абутковага вытворчага аб'яднання «Прамень», «Гомсельмаша», падшыпнікавага завода.

Горш тым, чые прадпрыемствы не маюць пакуль што сваіх загародных баз. Але для іх ёсць экскурсійныя бюро, якія арганізуюць паездкі. Чакае іх турысцкая база на Нарачы. Камбінат бытавых паслуг па рашэнню Мінскага гарвыканкома адкрыў на лета ў раёне Заслаўскага вадасховішча палатачны гарадок. 150 рознакаляровых палаткаў далі прытулак тым, хто хоча адпачыць на ўлонні прыроды. Была арганізавана і база пракату і гандаль прадуктамі харчавання. (Узімку не шкодзіла б скарыстаць для гэтай мэты піянерскія лагеры).

Два выходныя дні—гэта не толькі так званы лёгкі адпачынак, пры якім забываюцца на ўсе справы. Гэта магчымасць узбагаціць сябе, магчымасць расшырыць свой круггляд, папоўніць веды. Толькі ў Мінску працуюць 112 бібліятэк з паўтарамільённым кніжным фондам, тэатры, кінатэатры, музеі. Ёсць час, ёсць і магчымасць для самастойнай вучобы.

Рабочаму чалавеку дадзены два выходныя. Перад ім дзесяткі варыянтаў, як іх выкарыстаць. І дзесяткі прапаноў—прыходзь на спартыўную пляцоўку, ідзі ў читальню—там тысячы непрачытаных кніг, пра якія, магчыма, ты і не падазраваеш. Раскрыты дзверы вячэрніх школ і інстытутаў. І прырода раскрывае сваё хараство тым, хто прыходзіць да яе. А яшчэ чакаюць сваіх татаў і мамаў Алежкі—ім трэба аддаваць увагу: не толькі накарміць і абмыць, але і спасцігнуць разумовы свет свайго дзіцяці, каб не вырасталі «цяжкія» падлеткі.

Гляньце, у вашым двары дзецям няма чым заняцца, а вы ж маглі б памагчы ім зрабіць спартыўную пляцоўку, арганізаваць спаборніцтвы. Вы б вельмі многае маглі.

А на двары і ў парку стукаюць у даміно. Сама па сабе гульня бяскрыўдная. Але што яна нясе з сабою—час забівае! У дарозе, у цягніку—можна дазволіць сабе такую раскошу. А тут чакаюць цябе бібліятэкі, лекцыйныя залы, тэатры, спартыўныя секцыі. Чуеш. Алежкаў тата, цябе чакае сын, а дома адна жонка, адна «ваюе» з усімі сваімі хатнімі клопатамі.

Ці не абмеркаваць нам на сямейнай нарадзе, як зрабіць выходныя агульнымі—і для таты, і для мамы, і для Алежкі? Яны ж такія і задуманы былі...

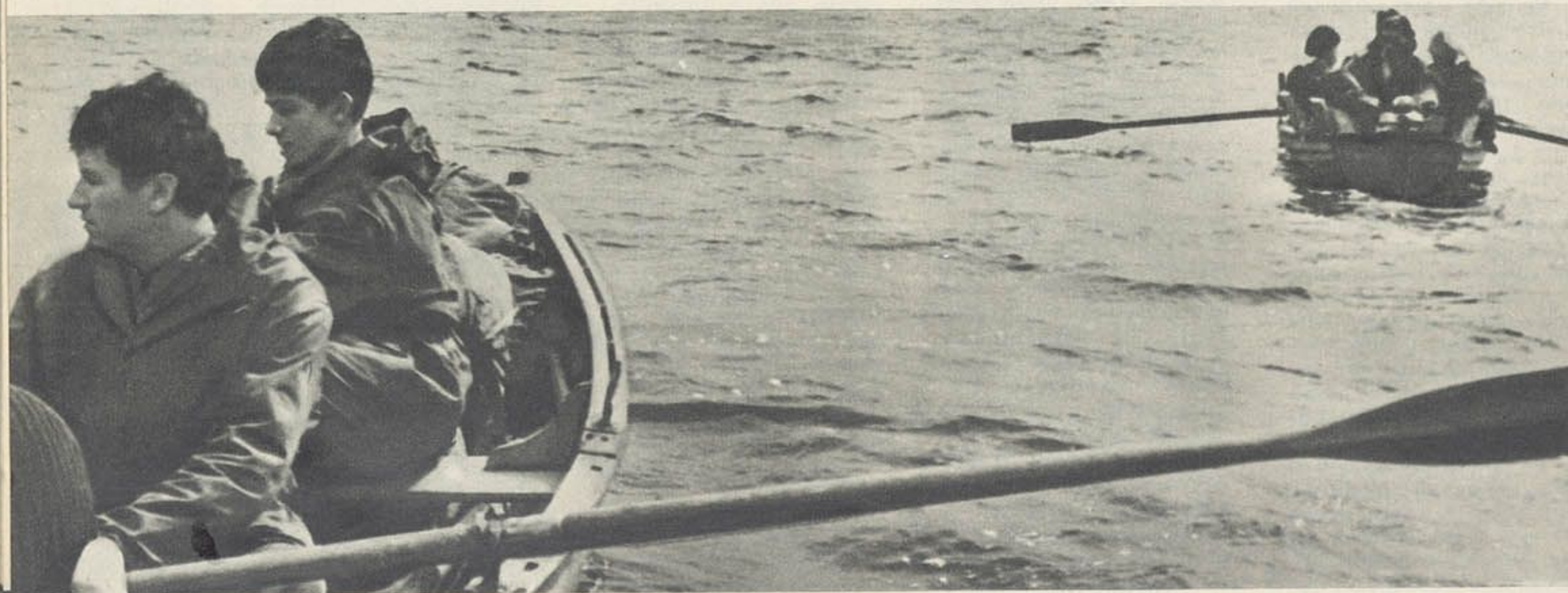
Э. ЛУКАНСКАЯ

Адных клічуць рачныя хвалі...

...другіх — дымок вогнішча.

Фота Ул. Вяхоткі.

КУЛІНАРЫЯ

ЗАКУСКА З ПАМІДОРАЎ

На разрэзаных упоперак памідорах зрабіце кончыкам вострага нажа некалькі невялічкіх паглыбленняў і ў кожнае з іх пакладзіце тоненькі пласток часнаку. Нафаршыраваныя такім чынам памідоры злёгку пасыпце соллю і перцам. Атрымаеце прыгожую, вострую, апетытную закуску.

СЕЛЯДЗЕЦ ПА-СІРЫЙСКУ

Нарэжце на маленькія кубікі тры вараныя бульбіны, пакладзіце на дно салатніцы. Затым — слой дробна парэзанага філе селядца. Зверху пасыпце дробна парэзанай рэпчатой цыбуляй і паліце соусам правансаль (4 сталовыя лыжкі алею, 2 ст. лыжкі воцату, 2 чайныя лыжкі гарчыцы — усё перамяшайце). Затым пасыпце нацёртымі на бурачнай тарцы 3 яблыкамі (скурку зняць) і трыма сярэднімі па велічыні нацёртымі на тарцы варанымі буракамі. Заліце ўсё гэта слоікам маянэзу і праз 2 гадзіны падавайце на стол.

ЯЙКІ З ГРЫБАМІ, ЗАПЕЧАНЫЯ

Зварыце ўкрутую 5—6 яек. Ачысціўшы, разрэжце ўздоўж на дзве палавінкі. Чайнай лыжачкай выньце жайткі і перамяшайце з загадзя падрыхтаванымі грыбамі. Свежыя або сушаныя (звараныя) грыбы дробна пасячыце і падсмажце з рэпчатой цыбуляй, старанна перамяшайце з жайткамі. Нафаршыраваныя яйкі пакладзіце на патэльню або ў вогнетрывалую каструлю, змазаўшы яе перад гэтым смятанай, зверху заліце смятанай. Падрумяньце гэтую страву ў духоўцы і падавайце на стол у той жа самай пасудзіне.

ФАРШЫРАВАНАЯ БУЛЬБА

Такім жа чынам запякаюць у смятане фаршыраваную бульбу. У падсоленай вадзе зварыце да палавіны гатоўнасці некалькі буйных абраных бульбін, пазразаўце верхавінкі, кончыкам нажа павыразаўце адтуліны ў бульбінах, запоўніце

грыбной начинкай, заліце смятанай і запякайце ў духоўцы. Падавайце на стол гарачую.

ТРАСКА ПА-АРХАНГЕЛЬСКУ

Салёную траску вымачыце, выньце косці. Філе нарэжце на кавалкі і зварыце. Пасыпце перцам і асцярожна перамяшайце з крыху падсмажанай цыбуляй. Сырую бульбу парэжце на скрылёчкі і абсмажце на алеі да палавіны гатоўнасці. На глыбокую патэльню, змазаную тлушчам і пасыпаную молатымі сухарамі, роўным слоём пакладзіце палавіну абсмажанай бульбы, на яе — кавалкі траскі, зверху — астатнюю бульбу. Заліце яйкам, змяшаным з малаком, і запякайце.

На 900 г траскі патрэбна 800 г бульбы, 2 сталовыя лыжкі сметанковага масла (паліць гатовую рыбу), паўшклянкі малака, 1 ст. лыжка молатых сухароў, дзве цыбуліны.

БУЛЬБЯНЫЯ КРАКЕТЫ З МЯСАМ

Надзёртую на тарцы бульбу адкіньце на сіта. Калі вадкасць сцячэ, дабаўце сырыя яйкі, соль і добра перамяшайце. Сфармуіце шарыкі, начиніце іх фаршам (свініну прапусціце праз мясарубку, пасыпаць соллю, перцам, дадаць падсмажаную цыбулю). Абкачайце гэтыя шарыкі-кракеты ў пшанічнай муцэ, змачыце яйкам, абкачайце ў молатых сухарах і смажце на тлушчы. Затым паліце маслам і тушыце. Падавайце на стол гарачымі, са смятанай.

На 1,5 кг бульбы — 2 яйкі, 300 г свініны, 3 цыбуліны, 3 ст. лыжкі топленага сала, 2 ст. лыжкі мукі, 3 ст. лыжкі молатых сухароў, 3 ст. лыжкі смятаны.

ГРЭЦКАЯ КАША З ТВАРАГОМ

Пакладзіце ў гаршчок палавіну нормы грэцкіх круп, на яе — тварог, запраўлены цукрам, затым астатнюю частку круп. Заліце булёнам і варыце ў духоўцы. Асобна падайце сметанковае масла або смятану.

На 1 шклянку грэцкіх круп — 200 г тварагу, 2 ст. лыжкі цукру і 2 ст. лыжкі масла.

КАТЛЕТЫ „ДРУЖБА“

Рыбу (шчупака) без скуры і касцей, тлустую свініну, падсмажаную цыбулю прапусціце праз мясарубку. Дабаўце пшанічны хлеб, размочаны ў малацэ, соль, перац, старанна размяшайце і яшчэ раз прапусціце праз мясарубку. Сфармуіце катлеты, абкачайце ў молатых сухарах і смажце.

На 300 г шчупака — 100 г свініны, 50 г пшанічнага хлеба, 1/4 шклянкі малака, 2—3 цыбуліны, 2 ст. лыжкі молатых сухароў.

АМЛЕТ З СЫРАМ

У сырыя яйкі дабаўце нацёрты сыр, добра вымешайце і развядзіце малаком. Выліце масу на гарачую патэльню з маслам. Калі на ніжнім баку амлета ўтворыцца румяная скарыначка (мяшаць амлет не трэба), пастаўце яго ў гарачую духоўку на 2—3 минуты. Калі амлет падумецца, адразу ж скруціце яго піражком і вылажыце на блюда. Падавайце на стол гарачым.

На 4 яйкі — паўшклянкі малака, 40 г сыру, 1 ст. лыжка сметанковага масла.

ТОРТ СА СМЯТАНКІ

Ахалоджаную смятанку збіце на пену і зноў пастаўце на холад. Яечныя жайткі разатрыце з цукровым пяском, каб маса была аднародная. Дадайце збітую смятанку, ванільны цукар, паступова ўсыпце пшанічную муку і перамяшайце. Дадайце яечныя бялкі, збітыя з цукровай пудрай, і зноў перамяшайце. Асцярожна пакладзіце цеста ў нізкую форму, змазаную сметанковым маслам і пасыпаную сухарамі. Выпякайце ў духоўцы пры тэмпературы 200—220°. На гэта спатрэбіцца 20—30 минут.

Калі торт астыне, пасыпце яго цукровай пудрай або змажце варэннем.

На 250 г смятанкі патрэбна 3 яйкі, 1/2 шклянкі цукровага пяску, 1/2 шклянкі пшанічнай мукі, 1/2 пакеціка ванільнага цукру, чайная лыжка сметанковага масла, 2 чайныя лыжкі цукровай пудры (на абсыпку торта).

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

ПАНЧОХІ будуць даўжэй служыць вам і захаваюць добры выгляд, калі карыстацца імі беражліва і асцярожна.

Новыя панчохи, перш чым надзець, памыйце. Наогул панчохи трэба мыць штодня. Пасля мыцця адціснуць, ні ў якім разе не выкручваючы, а загарнуць у ручнік. Вешаць для прасушкі не перагінаючы, каб не аставалася следу. Прасаваць панчохи не трэба. Захоўваць іх у складзеным выглядзе не раім, лепш за ўсё павесіць панчохи на мяккі шнур.

Тонкія панчохи з шоўку або напроу трэба надзяваць вельмі асцярожна. Спярша надзецьце панчохи на пальцы нагі, затым на пятку і толькі тады нацягніце на нагу. Здымаць панчохи трэба таксама асцярожна — зверху ўніз. Ні ў якім разе нельга цягнуць іх за насок ці пятку.

Нейлоныя панчохи трэба мыць у цёплай вадзе пасля кожнага дня носкі. Панчохи, якія вы не надзяваеце, таксама раім час ад часу мыць. Пасля кожнага мыцця панчохи трэба добра прапаласкаць. На светлых напронавых панчохах іншы раз застаюцца сляды ад раменьчынаў туфляў або ад сцелек. Каб знішчыць гэтыя сляды, запэцканае месца пашаруйце мылам, перш чым мыць.

Каб панчохи служылі вам доўга, рэгулярна мойце ногі, падразаіце пазногці.

СТАРЫЯ ЧАРНІЛЬНЫЯ ПЛЯМЫ знікнуць, калі іх заліць гарачым лімонным сокам і затым вымыць вадой з мылам.

Свежыя плямы ад чырвонага чарніла здымаюць раствором нашатырнага спірту. Палошчуць у халоднай вадзе.

ЛЕГКІ СПАСАБ МЫЦЦЯ БЯЛІЗНЫ. Намачыце бялізну (белую асобна ад каляровай) у ледзь цёплай вадзе. Натрыце кавалак мыла на бурачнай тарцы, пакладзіце ў каструлю, заліце двума літрамі вады і пастаўце на агонь. Калі вада закіпіць, дадайце дзве сталовыя лыжкі ачышчанага шкідару, дайце вадкасці астыць, заліце ёю бялізну і пакіньце: белую — на 8 гадзін, каляровую — на 5—6 гадзін. Прапалашчыце бялізну ў некалькіх водах, злёгку адціраючы. Бялізна становіцца ідэальна чыстай і свежай пры затраце мінімальнага намаганняў. Асабліва практычны гэты спосаб пры мыцці коўдраў, дываноў і іншых вялікіх рэчаў.

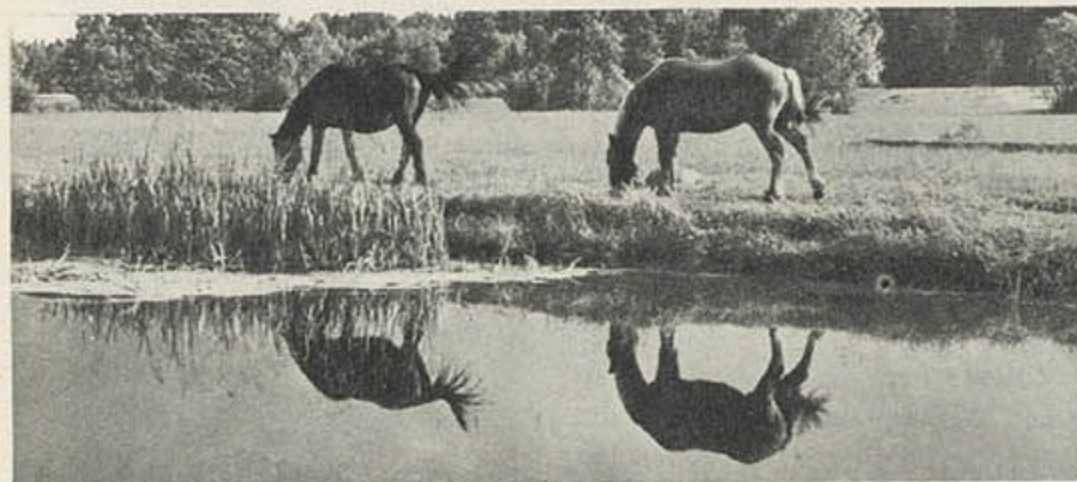
Гэта самая распаўсюджаная ягада. Замшэлыя купіны балот і лясоў скрозь пакрываюцца журавінамі. Быццам не расце, а ляжыць на купіне рубінавая ягада. Але гэта толькі здаецца. Бярэш ягадку, а за ёй тоненькай ніткай цягнецца сцяблінка з вечназялёным лісточкам. Значыць, не ляжыць, а расце.

Зацвітаюць журавіны ў маі, высываюць у верасні. Збіраць іх можна да глыбокай восені і вясною, як толькі сыдзе снег. Падснежныя журавіны салатзейшыя і смачнейшыя. Збірайце журавіны, калі яны дасягнуць поўнага наліву — стануць чырвоныя або ружовыя.

Збіраць ягады лепш за ўсё ў сухое надвор'е, з раніцы, калі сыдзе роса, або пад вечар, да яе паяўлення. Калі ягады сабраны вільготныя, яны хутка псуецца, а ягады, сабраныя ў спякоту, хутка вянуць.

Не рвіце недаспелых ягад. Пакіньце лепей іх на карані, бо ўсё роўна не даспеюць. Сухія і загніўшыя выкідайце.

Я. МЕЙСТЭРС

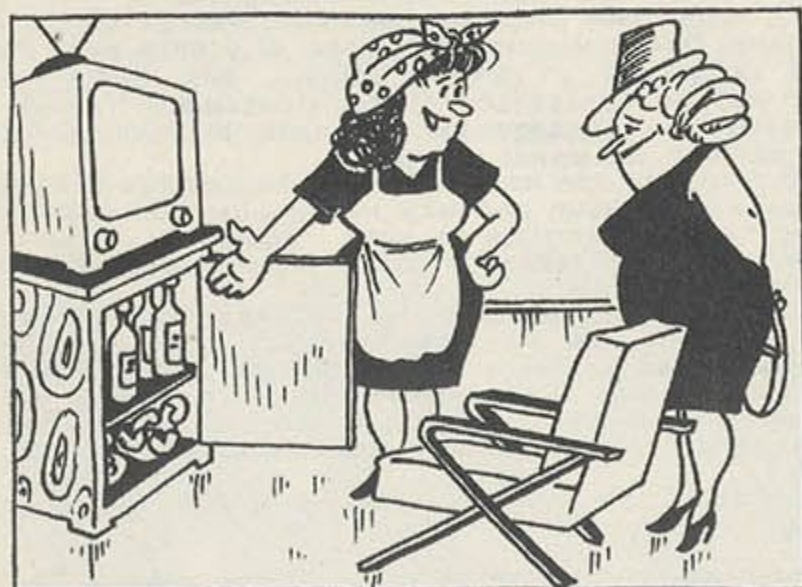
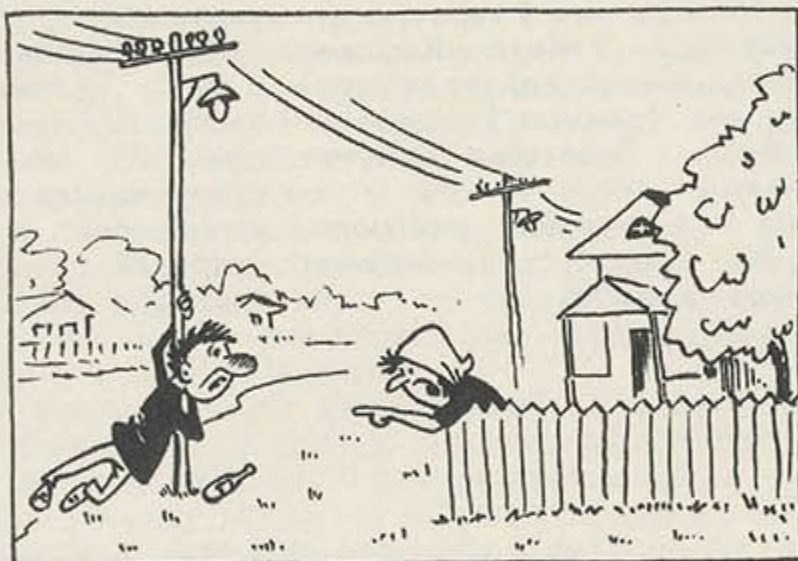

На зялёным лузе.

Фота Ул. Вяхоткі.

ГУМАР

— Можна будзеш сцвярджаць, што нясеш дадому таршэр?

— Каб адцягнуць дзіця ад дрэзнага ўплыву вуліцы, я абсталювала яму гэты куток.

— Мая жонка мне дыхнуць не дае.
— Мая наадварот. Заўсёды сустракае словамі: «А ну, даражэнькі, дыхні».

Мал. В. Дэмизюна.

ДАРОГУ ЧАРНАПЛОДНАЙ РАБІНЕ

Апошнім часам у Беларусі ўсё часцей гавораць пра чарнаплодную рабіну. Гэта і адмысловае па колеру і смаку віно, і цудоўнае варэнне, вітамінізаваныя таблеткі, якія памагаюць пры шмат якіх хваробах, і многае іншае.

Якая ж яна з выгляду, чарнаплодная рабіна? Невысокі шматгадовы кустарнік вышынёю (ва ўмовах БССР) да паўтара метра, у бязлісцевым стане нагадвае куст лавы. Штогод дае шмат парасткаў і каранёвых атожылкаў. Знішчаць іх нельга: праз год яны будуць пладаносіць. Лісце авальнае, ля чаранка крыху звужанае, нагадвае лісце вішні. Размяшчаюцца плады таксама, як і ў звычайнай рабіны, толькі іх менш (18—28 штук) і яны буйнейшыя ў паўтара-два разы, вагою да 1,5 грама. Плады чорныя, з крыху матавым адлівам, вельмі сакавітыя, па форме не адрозніваюцца ад звычайнай рабіны. Мякаць карычневатая-чырвоная, салодкая, крышку даўкая. Сок мае вялікую колькасць фарбуючага рэчыва, служыць добрай закрасай для яблычных і іншых бясколерных кампотаў.

Цвіце белымі кветкамі, сабранымі ў шчыток. У раёне Брэста плады гатовы ўжо ў другой палавіне жніўня, а пад Віцебскам — у першай дэкадзе верасня. Спелыя плады абцяжарваюць гібкія тонкія галінкі, прыгінаюць іх да зямлі, і ўвесь куст як бы раскрываецца разеткай. У гэты час іх трэба берагчы ад курэй і шпакоў.

На Алтайскай доследнай станцыі і пад Ленінградам з куста здымаюць да 7 кг пладоў. У нашых умовах больш 4 кг атрымаць не ўдавалася. Найлепшы па якасці ўраджай бывае на 3—5-гадовых кустах. Пладаносіць чарнаплодная рабіна да 10-гадовага ўзросту і больш.

Як жа скарыстаць яе плады?

1. Сушаныя — для кампотаў і заважак. Сушаць цэлыя гронкі, нанізаныя на вяровачку, на гарышчах. Беражыце ад мышэй!

2. Для варэння. Плады, сабраныя ў сухое надвор'е, сыплюць у гатовы сіроп, тады яны не пераварваюцца. Калі варыць доўга, то плады аддаюць увесь сок, зморшчваюцца, робяцца цвёрдыя. Для кіслаты ў варэнне дабаўляюць іншых фруктаў.

3. Для налівак і настоек. Па смаку нічым не ўступаюць самым лепшым маркам вінаграднага віна.

Нарэшце, з чарнаплоднай рабіны гатуюць цудоўныя кампаты, сок, вараць джэм і павідла.

У пладах гэтай цудоўнай расліны змяшчаюцца вітаміны С, Р і А, да 10% розных цукраў, разнастайныя кіслоты, дубільныя і пектынавыя рэчывы. Бійскі вітамінны завод выпускае таблеткі з чарнаплоднай рабіны, якія ўжываюцца пры кровацчэннях, гіпертанічнай хваробе. Аўтару даводзілася неаднаразова наглядаць падбадзёрваючую ўласцівасць свежых і кансервавальных пладоў і соку чарнаплоднай рабіны на арганізм у працэсе вялікай разумовай нагрукі.

Размнажаюць чарнаплодную рабіну часцей за ўсё парасткамі, тады яна дае плады на другі-трэці год. Пры насенным размнажэнні тэрмін плоданашэння расцягваецца. У нашых умовах яна расце добра на прысядзібных участках. Але не трэба яе залішне падкармліваць, бо тады развіваецца вялікая колькасць зялёнай масы і плады не паспяваюць да зімы. Чарнаплодная рабіна вельмі любіць сонца, таму садзіце яе на адкрытым месцы. У ліпені часам трэба яе паліваць, каб лепей развіваліся плады. Паліваць лепш з вечара.

В. ЯНУШЭЎСКІ,
кандыдат біялагічных навук.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

Абутак будзе служыць вам значна даўжэй, калі вы будзеце яго правільна даглядаць.

Вярнуўшыся дадому і ўсунуўшы ногі ў цёплыя тапачкі, не забудзьце пра запаленыя туфлі. Здыміце з іх грязь, пачысціце крэмам, адпаліруйце аксамітнай, і раніцай, спяшаючыся на работу, вы не будзеце наракаць, што брудны абутак псуе ваш знешні выгляд, а заадно і настрой.

Калі на каляровым абутку з'явіліся плямы, паспрабуйце змыць іх халоднай вадой з мылам, а калі гэта не памагае (пры старых плямах), то разрэзанай цыбулінай ці анучкай, змочанай у бензіне або лімонным соку. Тлустыя плямы на скураным абутку можна зняць растворам нашатырнага спірту: 1 чайная лыжка на 1/2 шклянкі вады. Затым абутак выціраюць мяккай сухой анучкай.

Тыя месцы, дзе скура зацвярдзела, змажце свежым малаком.

А калі ідзе дождж і абутак прамок?

Набіце яго газетамі і пастаўце сушыць далей ад печы або батарэі, каб не перасохла, не патрэскалася скура. Туфлі, прызначаныя для дажджлівага надвор'я, зрабіце непрамакальнымі: змажце па швах ільняным або касторавым маслам, а таксама сумессю роўных частак воску і тлушчу. Змазваць трэба некалькі разоў.

Замшавы абутак не надзявайце ў дрэннае надвор'е. Але калі вы ў замшавых туфлях трапілі пад дождж, то, прыйшоўшы дадому, не спяшаючыся счысціце грязь: няхай яна спачатку крыху падсохне. Чысціць замшу можна жорсткай шчоткай, наждачнай паперай (асцярожна), дробнай соллю, скарынкай чэрствага хлеба.

Больш стараннага догляду патрабуе белы і светлы абутак. Захоўваць яго трэба асобна, загарнуўшы ў мяккую белую паперу або анучу. Чысціць такі абутак лепш за ўсё свежым малаком. Невялікія плямы можна зняць, пацёршы чыстай школьнай гумкай. Вельмі забруджаны абутак чысціць бензінам, у які дадаюць крыху парашку паленай магнезіі (прадаецца ў аптэцы).

Загрубелую скуру чаравікаў размякчае касторавае масла.

Калі абутак рыпіць, разатрыце на падэшве некалькі кропель алею і дайце туфлям прасохнуць.

Калі на паліраванай мэблі ўтварылася белая пляма ад выпадковага дакранання гарачым прасам або чайнікам, — выкарыстаўце сумесь спірту з алеем. Церці трэба чыстай шарсцяной анучкай кругавымі рухамі, пакуль пляма не знікне.

З дапамогай анучкі, змочанай у малаце, вы можаце зняць свежыя чарнільныя плямы, пачысціць люстэрка, клавшы музычных інструментаў, рамы карцін.

Каб вярнуць бліск фарфору і фаянсу, трэба добра працерці паверхню пасуды лімоннай кіслотой або воцатам з соллю.

Старыя плямы маслянай фарбы можна зняць з тканіны, калі крышку змазаць іх маргарынам або сметанковым маслам, а праз некаторы час пацерці карасінай, шкпінарам або бензінам. Затым рэч трэба памыць.

Каб выцягнуць тугі шклянны корак, трэба накапаць на яго крыху алею і пагрэць ля агню горлачка бутэлькі.

Сагнутыя металічныя вязальныя спіцы выпрастаюцца, калі апусціць іх у кіпецень і патрымаць, пакуль не астыне вада. Пасля гэтага спіцам лёгка надаць ранейшую форму.

Калі ў шафе паявілася плесня, пакладзіце туды некалькі шарыкаў камфары — яна паглыне вільгаць, і плесня знікне.

Каб знішчыць пах нафталіну або іншых рэчываў, якія ўжываюцца супраць молі, насыпце на газету сухой гарчыцы і пакладзіце ў шафу, дзе захоўваецца адзенне.

Прамасленай наждачнай паперай добра можна вычысціць заржавелыя ключы.

Белым воскам, змяшаным з кухоннай соллю, можна дабляску вычысціць электрычны прас. Нацерці рабочую частку халоднага праса воскам, насыпаць крыху солі і прасаваць па грубай шарсцяной тканіне.

На нікеляваных прадметах таксама можа паявіцца ржаўчына. Змажце тлушчам і праз два дні пратрыце шматком, змочаным у нашатырным спірце.

Пячныя трубы не заржавеюць, калі іх, пакуль яны новыя, нацерці алеем. Ім ужо не спатрэбіцца фарба.

МІЖНАРОДНЫ ЧАСОПІС „ЖЕНЩИНЫ МИРА“¹

Па ініцыятыве Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын (МДФЖ) летам 1969 года ў Хельсінкі (Фінляндыя) склікаецца Сусветны кангрэс жанчын, які абмяркуе асноўную праблему «Роля жанчыны ў сучасным свеце».

Часопіс «Женщины мира» ўжо з пачатку 1968 года пачаў папулярываць будучы кангрэс і яго праблемы, публікуючы адпаведныя матэрыялы.

Так, першы нумар часопіса за гэты год быў прысвечаны галоўным чынам пытанню «Жанчыны і адукацыя» і салідарнасці з гераічнымі жанчынамі В'етнама.

У цэнтры другога нумара стаіць такая надзённая праблема, як «Жанчыны і сям'я».

У канцы верасня выходзіць трэці нумар часопіса, дзе шмат месца аддаецца аналізу становішча жанчыны-працаўніцы ў розных краінах.

Чытачы ў гэтым нумары знойдуць цікавы матэрыял аб праблемах, якія стаць перад працуючымі жанчынамі сацыя-

лістычных краін, а таксама даведаюцца аб прынятых ААН і яе спецыялізаванымі арганізацыямі дакументах, якія датычаць правоў жанчын. Яны з цікавасцю прачытаюць нарыс пра жонку і сябра Карла Маркса Жэні Маркс, напісаны паводле кнігі нямецкай пісьменніцы Луізы Дарнеман.

Чацвёрты нумар часопіса «Женщины мира» прысвечаны ролі жанчын у палітычным і грамадскім жыцці сваіх краін. Будучы апублікаваны інтэрв'ю з жанчынамі-міністрамі і іншымі дзяржаўнымі і грамадскімі дзеячамі розных краін, якія выкажуць сваю думку аб прычыне слаблага ўдзелу жанчын у дзяржаўнай рабоце, асабліва на высокіх пасадах.

Увага ўсяго свету прыкавана да барацьбы В'етнама супраць амерыканскіх агрэсараў. У кожным нумары «Женщины мира» змяшчаюцца матэрыялы аб працы і самаадданасці жанчын гэтай гераічнай краіны.

У 1969 годзе часопіс будзе шырока асвятляць падрыхтоўку да Сусветнага кангрэсу жанчын і вынікі яго работы, публікаваць нарысы, рэпартажы, інтэрв'ю, літаратурныя творы, прысвечаныя жыццю, творчасці і трывогам жанчын усіх кантынентаў.

ДАРАГІ СЯБАР!

У гэтым годзе ў кожным аддзяленні сувязі або Саюздруку вы можаце падпісацца на часопіс «Советская женщина» на любой з дзесяці моў, на якіх ён выдаецца: на рускай, англійскай, венгерскай, іспанскай, кітайскай, карэйскай, нямецкай, французскай, хіндзі і японскай мовах.

«Советская женщина» адпавядае інтарэсам людзей з самымі разнастайнымі запатрабаваннямі. Па шматлікіх водгу-

ках, ён вельмі добра памагае ў вывучэнні замежных моў.

Чытаючы «Советскую женщину», вы зможаце стаць яе аўтарам, прыняць удзел у розных конкурсах, якія арганізуюцца на яго старонках, аказаць дапамогу рэдакцыі ў асвятленні савецкага спосабу жыцця, становішча жанчын і дзяцей у нашай краіне. Гэты яркі, шматфарбавы часопіс распаўсюджваецца больш чым у ста краінах свету.

На першай старонцы вкладки — студэнтка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі арфістка Ліда Мароз.

Каляровае фота В. Бараноўскага.

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, М. А. ЖЫДОВІЧ, М. С. КОНАНАВА, Р. У. КУДРЭВІЧ, Л. П. МАРЫНКЕВІЧ, Р. С. ПІЕНАВА, В. А. ЧАРНЯўСКАЯ.

Мастацкае афармленне Ю. Пучынскага.

Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.

АТ 15962. Журнал «Работница и крестьянка» на беларускім мове. Выданне ЦК КП Беларусі.

Здадзена ў набор 30/VII 68 г. Падпісана да друку 21/VIII 68 г. Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3.

Папера 60×90%. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

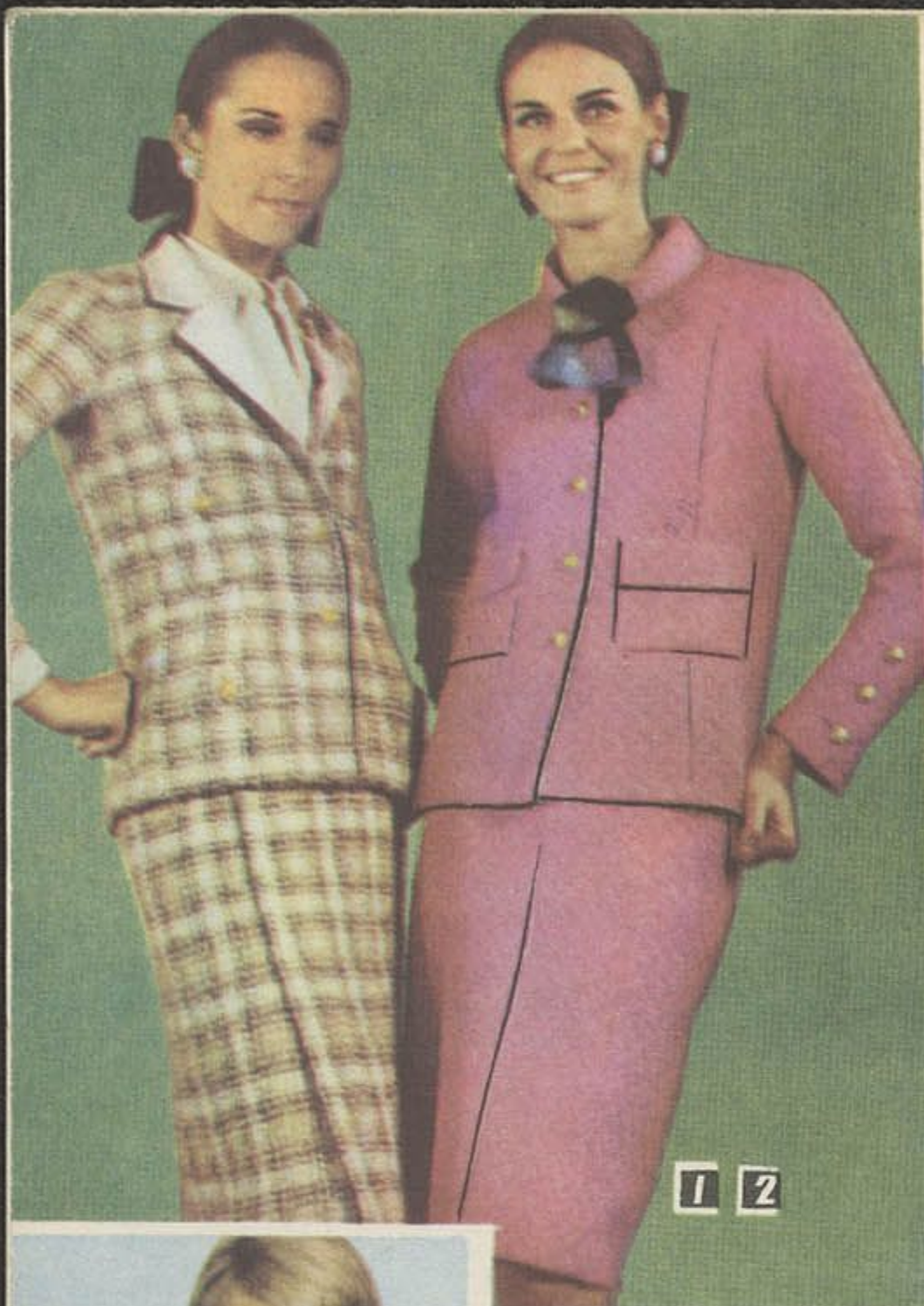
Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара, аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзела сельскай гаспадаркі і культуры — 6-38-24.

Друкарня выдавецтва «Звязда». Мінск. Цана 15 кап.

Дадатак — выкрайка. Тыраж 278 646 экз. Зак. 1096.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ

МОДА

Цена 15 кап.

74995

